

**ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ, ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ, ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ԵՎ ՍՊՈՐՏԻ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ**

**ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԶԻՆՎՈՐԱԿԱՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ
ԱՌԱՐԿԱՅԻ ԾՐԱԳԻՐ**

(8-12-րդ դասարաններ)

ԲԱՑԱՏՐԱԳԻՐ

Սույն ծրագրի մշակման համար հիմք են հանդիսացել «Հանրակրթության մասին», «Պաշտպանության մասին», «Զինապարտության մասին», «Քաղաքացիական պաշտպանության մասին» ՀՀ օրենքները, ինչպես նաև՝ «Հանրակրթական պետական կրթակարգը», «Միջնակարգ կրթության պետական չափորոշիչը»:

«Նախնական զինվորական պատրաստություն» (ՆԶՊ) առարկայի նոր ուսումնական ծրագրում կատարված որակական փոփոխությունները պայմանավորված են ինչպես ռազմագիտության ոլորտում վերջին տասնամյակում տեղի ունեցած փոփոխություններով և իրավիճակային զարգացումներով, այնպես էլ ուսումնական գործընթացի առավել արդյունավետ կազմակերպման ձևով՝ օգտագործելով ուսուցման պարուրած և վեկտորային մոտեցումները, շարժվելով անհատական պատրաստվածությունից խմբային (ջոկային) պատրաստվածության: Այստեղ առաջնային է ուսուցումը գործնական հիմքերի վրա դնելը, մարտական իրադրությունում և արտակարգ այլ իրավիճակներում անհրաժեշտ հմտությունների և կարողությունների ձեռքբերումը, աստիճանաբար հիմքային որակների ձևավորումից գործնական վարժանքներում դրանց կիրառումը: Կարևորվում է նաև միջառարկայական կապերի զարգացումը և ուսուցողական նյութերի պարզեցումը, ոչ պրոֆիլային թեմաներից ազատումը և արդիական ու կարևոր թեմաների ներմուծումը, ավելի արդյունավետ մեթոդական մոտեցումների, տեղեկատվական նոր տեխնոլոգիաների կիրառումը:

Առաջադրվող ուսումնական ծրագիրը երկու հիմնական ուղղվածություն ունի՝ մասնագիտական հիմունքների ուսուցում և դաստիարակություն: Այն մեծապես համապատասխանում է մանկավարժական գիտության հիմնարար սկզբունքներին՝ օբյեկտիվություն, ուսուցման համակարգվածություն և հաջորդականություն, դիտողականություն և մատչելիություն, գործնական ուղղվածություն, գիտելիքների յուրացում հմտությունների և կարողությունների ձևավորմամբ, սովորողների ակտիվություն (ներքին շարժառիթների ձևավորում և ուսուցման խթանում), առարկայի և ոլորտի նկատմամբ դրական վերաբերմունքի ձևավորում և մասնագիտական կողմնորոշում:

Սույն ծրագիրն ապահովում է հանրակրթության պետական կրթակարգով հաստատված 12-ամյա միջնակարգ կրթության սահմաններում և այլընտրանքային հայեցակարգով աշխատող դպրոցներում իրականացվող ՆԶՊ առարկայական ծրագրի բովանդակային պարտադիր միջուկը, ուսումնական գործունեության տեսակները, հայեցակարգը, նպատակն ու խնդիրները:

Բացի դպրոցական ծրագրով հատկացված ժամաքանակով դասերից, ենթադրվում է արտադասարանական խմբակների ստեղծում, իրականին մոտ պայմաններում անհատական և խմբային գործնական կարողությունների զարգացման համար՝

լրացուցիչ ճամբարային պատրաստություն, տեղական, մարզային, համապետական մրցույթների և ռազմամարզական խաղերի անցկացում:

ՆԶՊ ուսումնական առարկայի ծրագրի գործնական թեմաներով նախատեսված վարժանքները, առանձին թեմաները և դրանց մատուցման ձևերը ենթակա են շարունակական կատարելագործման:

ՆԶՊ առարկայական ծրագիրը ներառում է՝

- հանրակրթական դպրոցի ՆԶՊ ուսումնական առարկայի բացատրագիրը,
- հայեցակարգը,
- ըստ դասարանների՝ առարկայական բաժինների և թեմաների ներկայացումը՝ ըստ առարկայի հիմնական գաղափարների,
- թեմաների որակական նկարագիրը՝ նպատակները, վերջնարդյունքները, բովանդակությունը, գործնական աշխատանքները, ընդհանրական հասկացությունները, միջառարկայական կապերը, կապը հանրակրթության չափորոշչի վերջնարդյունքների հետ, գործող և նոր ծրագրերի համադրումը,
- հանրակրթական դպրոցներում ՆԶՊ առարկայի ուսուցման համար անհրաժեշտ գույքի, այլ միջոցների և նյութերի օրինակելի ցանկը:

Այս փաստաթուղթը կարող է հիմք ծառայել ՆԶՊ ուսումնական ծրագրերի, դասագրքերի, մեթոդական, օժանդակ ուսումնական ձեռնարկների, տեսադասերի ստեղծման համար:

ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳ

Ներկա համաշխարհային և տարածաշրջանային զարգացումները նոր մարտահրավերներ են նետում հայոց պետականությանը և հասարակությանը: Ժամանակակից պատերազմները, տեղային բախումները նոր որակական հատկանիշներ են դրսևորում՝ մարտում ավելի ու ավելի մեծ տեղ տալով գերճշգրիտ զինմիջոցներին, մարտական ռոբոտներին, կապի և տեղեկատվության ժամանակակից համակարգերին, ինֆորմացիոն-հոգեբանական (հոգեբանական պատերազմի) միջոցառումներին: Դրանք, մի կողմից, պահանջում են ավելի բարձր գիտակցական մակարդակ, գիտելիքներ և մտավոր կարողություններ արդիական զինմիջոցները կառավարող անձնակազմից, մյուս կողմից՝ կարևորվում է զորքերի և դրանց ստորաբաժանումների մարտունակության և մարտական պատրաստականության մակարդակը: Ժամանակակից մարտում կարևորվում է մասնավորապես, թե ինչ արդիական սպառազինություն ունի զինվորը և ինչպես է նա տիրապետում դրան, ինչպես է տիրապետում մարտավարական հնարքներին և միջոցներին, ինչ մտավոր, ֆիզիկական, ֆիզիոլոգիական և հոգեբանական որակներ ունի նա, ինչպիսի բարոյահոգեբանական մթնոլորտ է տիրում անձնակազմի շրջանում, ինչպիսին է անձնակազմի նյութատեխնիկական, հանդերձանքի, բուժական, սննդային և տեղեկատվական ապահովությունը:

Պետք է հաշվի առնել, որ ՀՀ սուղ մարդկային ռեսուրսները պահանջում են ընտրել դրանց որակական աճի շարունակական ապահովման ռազմավարությունը:

Ծրագրի մշակման ժամանակ կարևորվել է մի հանգամանք. մարտական իրադրությունը, մեր կյանքում պատահող արտակարգ իրավիճակները հոգեբանական ծանր սթրես են առաջացնում, որի ժամանակ մեծապես արգելակվում են մարդու զգայական, մտածական մեխանիզմները և գործում են միայն մարդու հմտություններն ու կարողությունները:

Հմտություններ ասելով՝ հասկանում ենք վարժանքների շնորհիվ մինչև մարդու՝ մեքենայականի հասցված գործողությունների կարողությունները, որոնք նա կատարում է ինքնաբերաբար՝ ուշադրությունը կենտրոնացնելով միայն արագ փոփոխվող իրավիճակի վրա և արձագանքելով դրան: Մասնավորապես, հրաձգության ժամանակ զինվորը չպետք է մտածի շնչառությունը կանոնավորելու, զենքը ճիշտ պահելու, աչքի ֆոկուսը կանոնավորելու, ձգանք քաշելու տեխնիկայի վրա, այլ դրանք կատարի մեխանիկորեն, իսկ ուշադրությունը սևեռի միայն թիրախի ընտրության վրա: Նույնը՝ հառակորդի կրակոցին, արկի պայթյունին արձագանքելու կամ զենքի կիրառման անվտանգության կանոնները պահպանելու, պատահական կրակոցներից խուսափելու հետ կապված:

Մինչ հմտորեն մշակված շարժումները՝ արագ կամ քողարկված տեղաշարժը արդյունավետ են դարձնում զինվորի գործողությունները և շատ դեպքերում ապահովում նրա անվտանգությունը:

Ժամանակի ընթացքում ձեռք բերված բազմամյա փորձը ցույց է տալիս, որ մարդու շարժումների հետ կապված ֆիզիկական կարողությունների (հավասարակշռության պահպանում, շարժումների կոորդինացիա, ճկունություն, ճարպկություն, ուժ դիմացկունություն) և հմտությունների ձևավորումը անհրաժեշտ է սկսել փոքր տարիքից, ֆիզիկական կուլտուրա առարկայի դասընթացով, իսկ ՆՁՊ-ին անհրաժեշտ վարժանքների կատարման կարողություններն ու հմտությունները՝ 8-9-րդ դասարաններում: Այդ նպատակով 8-րդ, 9-րդ և 10-րդ դասարաններում ներառված է նոր՝ **«Մարտավարական-ֆիզիկական պատրաստություն»** բաժինը:

Ծրագրային որոշ թեմաներ և նույնիսկ բաժիններ, ուսուցման վեկտորական մոտեցման համաձայն, իրենց սկիզբը և տեղն են գտնում՝ ելնելով աշակերտների մտավոր և ֆիզիկական զարգացումների, այլ առարկաներից ստացած գիտելիքների մակարդակից:

9-րդ դասարանից սկսած՝ ՆՁՊ ծրագրում ներմուծված է **«Հոգեբանական պատրաստության հիմունքներ»** բաժինը, որը ոչ միայն գիտելիքներ է տալիս անձի հետ կապված հոգեբանական խնդիրների վերաբերյալ, այլև նպաստում է նրանց հոգեբանական պատրաստությանը: Հաշվի է առնվում, որ անձի հոգեբանական կայունության կարևոր գործոն է նրա դաստիարակությունը, ինչպես նաև սպառազինության տեսակներին, մարտավարական հնարքներին տիրապետելու գիտակցումը և մարտականին մոտ փորձը:

10-րդ դասարանից սկսած՝ ծրագրում ներմուծված է «Լեռնային հատուկ պատրաստության հիմունքներ» բաժինը՝ նկատի ունենալով մեր տարածաշրջանի լեռնային տեղանքը և այստեղ իրականացվող մարտական գործողությունները, ինչպես նաև դրանց առանձնահատկությունների ուսումնասիրման և հիմքային պատրաստության անհրաժեշտությունը՝ դպրոցական տարիքից սկսած:

11-րդ դասարանից սկսած՝ ծրագրում ներմուծված է «Կապ և տեղեկատվական անվտանգություն» բաժինը՝ ելնելով դրա արդիականությունից և կարևորությունից:

12-րդ դասարանի ծրագիրը, ժամաքանակի առումով, կիսով չափ կրճատված է՝ ելնելով երկրորդ կիսամյակում այլ առարկաներով ծանրաբեռնվածությունից:

Հարկ է նշել, որ ծրագրի այլ բաժիններ նույնպես որոշակի փոփոխություններ են կրել, դրանք ավելի շատ մասնագիտական-գործնական ուղղվածություն են ձեռք բերել, դարձել են ավելի արդիական, պարզ և մատչելի:

Ծրագրում հատուկ կարևորություն է տրվել միջառարկայական կապերին այլ առարկաներում որոշակի թեմաների խոր ուսումնասիրությունը կօգնի յուրացնելու ՆՁՊ շատ հասկացություններ: ՆՁՊ առարկայի ուսումնասիրության ժամանակ կիրառվում են սովորողների ձեռք բերած գիտելիքները «Հայոց պատմությունից» և «Համաշխարհային պատմությունից», «Կենսաբանությունից», «Աշխարհագրությունից», «Ֆիզիկայից», «Մաթեմատիկայից» և դպրոցական այլ առարկաներից: Առանձնահատուկ է «Ֆիզիկական կուլտուրա» առարկայի շնորհիվ աշակերտների շարժողական ունակությունների զարգացումը, ինչպես նաև շարային պատրաստության գիտելիքներն ու կարողությունները:

Դրանով հանդերձ, ՆՁՊ առարկան զարգացնում է երիտասարդների որոշակի կարողություններ ու ձևավորում հմտություններ՝ հստակ գործելու այնպիսի ծայրահեղ իրավիճակներում, ինչպիսիք մարտական գործողություններն են կամ արտակարգ այլ իրավիճակները: Նման պատրաստությունը, նախնական փորձի շնորհիվ ձեռք բերած այս գիտելիքները հնարավորություն են տալիս սովորողներին հոգեբանորեն պատրաստ լինելու արտակարգ իրավիճակներին: Այս ամենը կարող է նաև պիտանի լինել նրանց համար՝ հստակ և արդյունավետ գործելու կյանքի բարդ իրավիճակներում՝ տանը, փողոցում և այլ վայրերում:

Հարկ է նշել, որ ռազմագիտական նոր որակների հաղորդումը ՆՁՊ առարկայի ծրագրին այն չի հանգեցնում դպրոցի ռազմականացմանը: Գտնվել է այն «ոսկե միջինը», համաձայն որի՝ հիմնական ուշադրությունը դարձվում է աշակերտի բազմակողմանի զարգացմանը, նրա մտավոր, ֆիզիկական, ֆիզիոլոգիական, հոգեբանական հատկանիշների որակական բարելավմանը: Այստեղ քննարկվող թեմաները ոչ միայն չեն դաժանացնում երիտասարդների հոգին, այլև դաստիարակում են նրանց մարդասիրության և համամարդկային արժեքների ոգով: Դրանք յուրահատուկ ձևով իրացվում են «Իրավական պատրաստություն», «Առաջին բուժօգնության հիմունքներ», «Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում» բաժիններում:

Դպրոցական ծրագրի շրջանակներում այլ առարկաների հետ ՆՁՊ առարկայի միասնական, համալիր ուսուցումը կարող է մեծապես ապահովել հայրենիքի ապագա պաշտպանի, հասարակության անդամի և քաղաքացու կայացումը:

ՆՁՊ առարկայի ուսուցումն իրականացվում է տղաների և աղջիկների համար հավասարապես:

ՆՁՊ առարկայի շրջանակներում ներառական կրթության կազմակերպումը: Ներառական կրթությունը «Նախնական գինվորական պատրաստություն» առարկայի շրջանակներում կազմակերպվում է՝ ելնելով կրթության առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների շահերից, ֆիզիկական և մտավոր ընդունակություններից ու կարողություններից:

ՆԶՊ առարկայի կամ նրա առանձին բաժինների ուսումնառությունն առանձնահատուկ պայմանների կարիք ունեցող երեխաների դեպքում որոշում է տվյալ ուսումնական հաստատությունը՝ հիմք ընդունելով երեխայի բժշկական փաստաթղթերը:

Մեթոդական մոտեցումներ և ուսումնական գործունեության տեսակներ

Հաշվի առնելով արդի ժամանակներում միջազգային և տարածաշրջանային զարգացումները և, դրա հետ կապված, այս առարկայի կարևորությունը, ինչպես և ստացած գիտելիքների՝ գինձառայության ընթացքում գործնական կիրառման հնարավորությունը՝ անհրաժեշտ է ուսուցման գործընթացի արդյունավետ համակարգի կիրառում ինչպես մեթոդաբանության, այնպես էլ ժամանակակից տեխնոլոգիաների (ուսուցողական նյութի դիտարժան ներկայացման տեխնիկական ու ծրագրային միջոցների) կիրառման տեսանկյունից: Որոշակիորեն կարող են կիրառվել ինչպես հարցադրումների միջոցով խնդիրների ներկայացումը, սովորողների մտածողության ակտիվացումը, նրանց մոտ հետաքրքրության առաջացումը որոշակի թեմայի և առարկայի վերաբերյալ, այնպես էլ սովորողների առանձին խմբերի միջև մրցակցության նախաձեռնումը, գիտելիքների ընկալման, յուրացման և ունակությունների դրսևորման ներքին շարժառիթների ստեղծումը: Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում գործնական վարժանքներին, քանի որ մարտական իրավիճակում շատ կարևոր է գինվորի գործողությունների հղկումը մինչև դրանց ինքնաբերաբար իրականացումը:

Պարապմունքների ձևի ընտրությունը կախված է դպրոցում առկա ուսումնական բազայից, նյութատեխնիկական ապահովվածությունից, դպրոցի տեղակայման վայրից (քաղաքային կամ գյուղական վայր), շեֆ զորամասից եղած հեռավորությունից, օրվա և տարվա եղանակից, բնական միջավայրից (տեղանքից):

Այս առումով ՆԶՊ առարկայի դասավանդման ընթացքում նպատակահարմար է կիրառել ուսուցման գործընթացի մի շարք սկզբունքներ և տեսակներ:

Ուսուցման գործընթացը պետք է դաստիարակող և զարգացնող բնույթ ունենա: Այն ներառում է երկու տարբեր, սակայն փոխկապակցված գործոններ.

1. *Ուսումնական նյութի յուրացման արդյունքն է*, մասնավորապես, հայրենասիրական թեմաների շնորհիվ ներքին շարժառիթների ձևավորումը, արհեստավարժության տարրերի յուրացման շնորհիվ ինքնավստահության առաջացումը և այլն:

2. *Ուսումնական նյութի յուրացումը գինդելի անմիջական ներգործության արդյունքն է:* Շատ կարևոր է սովորողների գիտելիքների և կարողությունների արդարացի գնահատումը: Առանձին իրավիճակներում գինդելը կարող է կիրառել այնպիսի

մեթոդներ, ինչպիսիք են *տեղեկացումը, համոզումը, հոգեբանական կառուցողական ներգործությունը*, երբեմն նաև *հարկադրանքը*: Որպես սովորողի ներքին շարժառիթներին դիմելու ձև՝ կարող են կիրառվել *խրախուսումը, հանդիմանումը*: Եթե քննադատությունը, կոլեկտիվի պարսավանքը ցանկալի արդյունք չեն տալիս, ապա, որպես ծայրահեղ միջոց, կիրառելի են դպրոցի կարգապահական կանոնադրությամբ նախատեսված հարկադրանքի միջոցները և տույժերը: Այս դեպքում ընդունելի է դպրոցի մանկավարժական կոլեկտիվի, նաև ծնողների ներգրավումը:

Հարկադրանքը, տույժը ծայրահեղ միջոցներ են, և դրանք պետք է կիրառել տեղին և արդարացի՝ առանց անձի արժանապատվությունը վիրավորելու:

ՆԶՊ առարկայի դասավանդման ողջ ընթացքում ուսուցիչը և ուսուցման մեջ ներգրավված ողջ մանկավարժական կոլեկտիվը սովորողների շրջանում պետք է ձևավորեն այնպիսի մթնոլորտ, որ ուսումնական գործընթացի նկատմամբ վերջիններս ցուցաբերեն բարձր գիտակցություն և դրսևորեն անհրաժեշտ ակտիվություն (ներքին դրդապատճառներ և գիտակցված կարգապահություն):

ՆԶՊ առարկայի ուսուցումը, հայրենիքի ապագա պաշտպանի բազմակողմանի նախապատրաստումը պետք է մեծ կարևորություն ունենան սովորողի, նրա ծնողների և առհասարակ հասարակության համար: Աշակերտների շրջանում այս կապակցությամբ ներքին դրդապատճառների ձևավորման համար անհրաժեշտ է տանել ինչպես համապատասխան բացատրական աշխատանքներ, այնպես էլ կիրառել բարոյական և նյութական որոշակի խթաններ: Ուսումնադաստիարակչական աշխատանքի ընթացքում սովորողին պետք է ներշնչել այն հիմնական գաղափարը, որ ճգնաժամային իրավիճակում ՆԶՊ առարկայից ստացած գիտելիքներն ու կարողությունները կփրկեն իր և ընկերների կյանքը, հնարավորություն կտան դրսևորելու իրեն դժվարագույն իրադրություններում որպես քաջ, օրինակելի քաղաքացի ու մարտիկ: Միաժամանակ այն շատ բան է տալիս անձի համակողմանի զարգացման տեսանկյունից:

Նյութի ուսումնասիրումն ու յուրացումը պետք է գնա պարզից դեպի բարդը: Յուրաքանչյուր բարդ գործողություն նախապես պետք է վերածել պարզի, հասարակի, հիմքային տարրերի: Դրանց յուրաքանչյուրի յուրացումից (**սկզբում մտածված**, դանդաղ, բայց ճիշտ և բազմակի կատարումից հետո) անցում է կատարվում ավելի ու ավելի արագ կատարմանը, այնուհետև դրանք կապակցելով և գործողությունը բարդացնելով՝ յուրացվում է ամեն հանգույց, և վերջում կատարվում է ամբողջական գործողությունը: Յուրաքանչյուր նման գործողություն անհրաժեշտ է փորձարկել և հղկել իրականին մոտ պայմաններում այնքան ժամանակ, մինչև դրանք կատարվեն **ինքնաբերաբար**:

ՆԶՊ առարկայի ուսուցումը 8-րդ դասարանում տրվում է ավելի պարզ, բայց տրվում են հիմնական գաղափարներ, կարողություններ, որոնք հետագայում՝ 9-րդ և հաջորդ դասարաններում, ավելի ու ավելի են հղկվում ընդհանրական գործողություններով:

Ցածր դասարաններում ավելի շատ ուշադրություն է դարձվում **անհատական պատրաստությանը**, իսկ բարձր դասարաններում, հենվելով դրա վրա, **խմբային (ջոկային) պատրաստվածությանը**: Կարևորվում է ջոկի անդամների փոխգործողությունը:

Նյութի մատուցումն սկսվում է փոքր ծավալից դեպի ավելի ու ավելի մեծ ծանրաբեռնվածություն:

Ուսուցման համար նախատեսված թեմաները պետք է ներկայացվեն և մեկնաբանվեն բազմակողմանի, առավելագույնս մատչելի, հետաքրքրաշարժ ձևերով ու մեթոդներով՝ դրա համար կիրառելով ժամանակակից **համակարգչային և հեռահաղորդակցության միջոցները, տեսացուցադրման սարքերը և վարժամիջոցները**: Որոշակի ձևաչափով ստեղծված **տեսադասերը և ուսուցողական լրացուցիչ տեսանյութերը** կօգնեն ուսումնական թեման մատուցելու առավել ամբողջական, ուսուցանվող գործողությունները ներկայացնելու հստակ և ապահովելու դրանց արդյունավետ յուրացումը ինչպես դպրոցում, այնպես էլ տանը:

Ուսումնական գործընթացում տեսական դրույթները պետք է ոչ միայն կապակցված լինեն գործնականի հետ, այլև յուրացվեն դրա օգնությամբ: Ավելին, **առաջնայինն** այստեղ պետք է լինեն սովորողների **անձնային որակների զարգացումը**, այս ոլորտում **որոշակի գործնական կարողությունների ձեռքբերումն ու հմտությունների զարգացումը**:

Վերջնարդյունքում (դրա հերթական փուլի՝ ուսումնական տարվա արդյունքում) պետք է ստացվեն հետևյալ արդյունքները.

➤ Սովորողների մոտ ռազմագիտության առավել ընդհանուր դրույթների, ինչպես նաև դրա առանձնահատուկ (իրավական, տեխնիկական և այլն) ոլորտների, զինված ուժերի և տարբեր զինատեսակների մասին պետք է **ձևավորվեն որոշակի պատկերացումներ**:

➤ Աշակերտները պետք է ձեռք բերեն անհրաժեշտ **գիտելիքներ**, որոնք կօգնեն ոչ միայն յուրացնելու ծրագրով ներառված թեմաները, այլև հասկանալու ռազմագիտության կարևորագույն դրույթները և դրանք կիրառելու անհրաժեշտության դեպքում:

➤ ՆԶՊ և հարակից առարկաների օգնությամբ աշակերտները պետք է **ձեռք բերեն որոշակի կարողություններ**, որոնք կարող են հիմք դառնալ ինչպես հետագա զինձառայության ընթացքում, այնպես էլ առօրյա կյանքում՝ դրսևորելու իրենց որպես արժանի զինձառայող և քաղաքացի:

➤ ՆԶՊ առարկայի ուսուցման ընթացքում աշակերտների մոտ պետք է **ձևավորվեն որոշակի հմտություններ**, որոնք կօգնեն նրան մարտական կամ այլ բարդ իրադրությունում ոչ միայն պահպանելու սեփական կյանքն ու առողջությունը, այլև արագ ու վստահ, բարձր արդյունավետությամբ իրականացնելու մարտական կամ այլ առաջադրանքներ:

Գիտելիքների մատուցումը, կարողությունների ձևավորումը և հմտությունների զարգացումը պետք է համակարգված և հետևողական բնույթ կրեն: Դրա իրացման տեխնոլոգիան ենթադրում է գործողությունների հետևյալ հաջորդականությունը.

- սովորողը պետք է սկզբում **պատկերացում** կազմի նյութի մասին,
- դրա ամբողջական *բացահայտման, պարզաբանման* շնորհիվ **ձևավորվի ընդհանրական գիտելիքը**,
- գիտելիքի *գործնական կիրառման շնորհիվ* ձևավորվեն սովորողի որոշակի մտավոր և գործնական **կարողությունները**,
- հատուկ վարժանքներով գործնական կարողությունների *բազմակի կիրառման շնորհիվ* դրանք զարգացվեն որպես **հմտություններ**:

Եթե թեմայի վերաբերյալ պատկերացում կազմելու, որոշակի գիտելիքների ձեռքբերման համար նպատակահարմար է նյութի **մշտական, բազմակի և բազմաձև** մատուցումը սովորողին, ապա որոշակի կարողությունների ճիշտ ձևավորման և հմտությունների զարգացման համար ճիշտ է ուսուցանվող հնարքների և այլ գործողությունների **սկզբում դանդաղ, հետո ավելի ու ավելի արագ** իրականացումը, իսկ վերջնական ամրապնդման համար՝ դրանց իրականացումը մարտականին մոտ պայմաններում:

Ուսուցման գործընթացի առավել արդյունավետ իրականացման համար նպատակահարմար է հարակից առարկաներում խորացված ուսումնասիրել առանձին թեմաներ՝ դրանց տալով ռազմագործնական կիրառման ուղղվածություն:

Նյութը պետք է մատուցվի դիպարժան և հարուցի սովորողների ակնառու հետաքրքրությունը: **Այն պետք է լինի նաև մատչելի:**

Ավելի ցածր դասարաններում գործնական վարժանքները նպատակահարմար է անցկացնել խաղերի ձևով, միջանձնային և միջխմբային մրցակցության պայմաններում:

Ուսուցման և դաստիարակման ժամանակ պետք է հաշվի առնվեն ինչպես կոլեկտիվ շահն ու կոլեկտիվ դրսևորումները, այնպես էլ յուրաքանչյուր սովորողի ներքին, զուտ անհատական հատկանիշները (խառնվածքը, բնավորությունը, կարողությունները):

ՆԶՊ առարկայի ուսուցումը պետք է հատկապես ուղղված լինի հատուկ վարժանքներով նրանց բարոյահոգեբանական հատկանիշների ձևավորմանն ու ուժեղացմանը (հայրենասիրության, կարգապահության, պատասխանատվության,

ինքնավստահության, կոլեկտիվիզմի), որոշակի ունակությունների զարգացմանը և նոր կարողությունների առաջացմանը (ֆիզիկական ունակություններ, ֆիզիոլոգիական հատկանիշներ, հիշողության, ուշադրության կենտրոնացում ու փոխատեղում, վերլուծական մտածողություն):

Հայրենասիրական ոգով դաստիարակության առումով շատ կարևոր է հասարակության համար ընդունելի վարքային նորմերի ներդրումը և այս նպատակով ընդօրինակման կերպարների՝ վարքային մոդելների օգտագործումը: Ուստի կարելի է հիշատակել ինչպես պատմական, այնպես էլ արդի ժամանակների (հատկապես արցախյան ազատագրական պայքարի) հերոսներին, հայրենիքին անմնացորդ նվիրված այլ անձանց: Կարևոր է նաև բացասական, անընդունելի կերպարների (դավաճանի, վախկոտի) և նրանց վարքագծերի քննարկումը սովորողների շրջանում, վերջիններիս մոտ համապատասխան որակական գնահատումների ձևավորումը:

Կարևոր նպատակ և դասընթացի արդյունավետ իրականացման նախապայման է աշակերտների կարգապահության ապահովումը: Անձի և կոլեկտիվի դաստիարակությունն այս առումով պետք է ուղղված լինի աշակերտների գիտակցված կարգապահության՝ որպես ներքին դիրքորոշման և վարքագծի ձևավորմանը: Սա բավականին երկարատև գործընթաց է. հետևաբար չի բացառում կարգապահության ապահովումն այլ եղանակներով՝ դրա սկզբնական փուլում:

Ելնելով այն հանգամանքից, որ դասարանը, որպես կանոն, միատարր չի լինում, և կան ընկալունակության տարբեր մակարդակ և դոմինանտ ընկալունակություն ունեցող անձինք, զինդելք պետք է նյութի ներկայացման ժամանակ հենվի և՛ տրամաբանական փաստարկների, և՛ զգացմունքային գործոնի վրա՝ միաժամանակ նյութը մատուցելով գրաֆիկական պատկերների (գծապատկերների, նկարների) օգնությամբ, անմիջական ցուցադրմամբ: Բավական արդյունավետ կարող է լինել ուսուցման տարբեր մեթոդների զուգակցված կիրառումը:

Որպես այդպիսիք կարելի է նշել հետևյալ մեթոդները.

- ցուցադրման,
- պատմողական,
- հարցադրումների,
- զրույցի,
- վարժանքների,
- իրադրության խաղարկման,
- խմբային և անհատական ինքնապատրաստման:

Դաշտային (ճամբարային) պարապմունքներ: Այս պարապմունքները հնարավորություն են տալիս իրականին մոտ պայմաններում մատուցելու նյութը, ցուցադրելու պահանջվող գործողությունները, իսկ սովորողներին՝ գործնական վարժանքներով յուրացնելու թեման: Բացի երկարաժամկետ ճամբարային փորձաշրջանից, նպատակահարմար է կազմակերպել դաշտային պարապմունքներ շաբաթ կամ կիրակի օրերին աշակերտների և ծնողների համաձայնությամբ, դպրոցի ղեկավարության հետ համաձայնեցված:

Ճամբարային պայմանները առավել մեծ հնարավորություններ են ստեղծում պարապմունքները անցկացնելու ինչպես ցերեկային, այնպես էլ երեկոյան ժամերին, ուսուցանելու առանձին թեմաներ («կողմնորոշում աստղերով», «Տեղաշարժ մթության մեջ», «Պահակային ծառայության անցկացում», «Քողարկված կրակատեղի պատրաստում» և այլն):

Շեֆ-գործնական այցելությունը: Սա հնարավորություն է տալիս սովորողներին անմիջականորեն ծանոթանալու բանակային առօրյային, մարտական տեխնիկային, սպառազինության տեսակներին և անձնակազմի մարտական պարապմունքներին:

Արտադասարանական խմբակների կազմակերպումը: Շատ արդյունավետ է դպրոցներում արտադասարանական «Պատանի հետախույզ», «Պատանի լեռնագնաց» և այլ խմբակների ձևավորումը, դրանց մեջ տարբեր տարքային խմբերի աշակերտների ընդգրկումը: Դրանք հնարավորություն են տալիս ապահովելու կարգապահություն, ինտենսիվ ուսուցում: Խմբակների մասնակիցներն իրենց վարժվածությամբ, գիտելիքներով, կարգապահությամբ օրինակ կհանդիսանան համադասարանցիների համար: Նրանցից ամենակազմակերպվածներին կարելի է նշանակել դասարանական ուսումնական ջոկի (դասակի) հրամանատար:

Ավելի ցածր տարիքի երեխաների հետ աշխատանքն ուղղված է նրանց դաստիարակությանը և ուսուցմանն այնպես, որ նրանք ՆԶՊ առարկայից ունենան բարձր պատրաստություն հետագայում՝ 8-րդ և ավելի բարձր դասարաններում:

ՆՊԱՏԱԿԸ ԵՎ ԽՆԴԻՐՆԵՐԸ

ՆԶՊ առարկայական ծրագրի նպատակն է դպրոցականների շրջանում ձևավորել արտակարգ իրավիճակներում կենսապահովումն իրականացնելու և հստակ գործելու արդիական հմտություններ ու գործնական կարողություններ, գիտելիքներ և ընդհանրական պատկերացումներ, դաստիարակել նրանց՝ որպես հասարակական բարձր գիտակցություն, բարոյահոգեբանական որակներ և վարքային դրսևորումներ ունեցող անհատների:

Այս նպատակի իրականացումը ենթադրում է հետևյալ խնդիրների լուծումը.

- շարժողական ունակությունների (արագաշարժության, ուժի, դիմացկունության, ճկունության, հավասարակշռության և շարժումների կոորդինացիայի) զարգացում,
- մտավոր (մտածողության ակտիվություն, վերլուծականություն, տրամաբանություն, մտքի ճկունություն, քննադատողականություն, ուշադրության կենտրոնացում և տեղափոխում), ֆիզիոլոգիական (ուղեղիկի, ներքին ականջի, շնչառության կանոնավորում), հոգեբանական (կամք, նպատակասլացություն, գիտակցված կարգապահություն, ինքնուրույնություն, ինքնավստահություն, հոգեբանական կայունություն, ինքնակատարելագործում) որակների զարգացում,
- մարտական և այլ արտակարգ իրավիճակներում անհրաժեշտ կարողությունների ձեռքբերում և հմտությունների զարգացում, գիտելիքների յուրացում և ոլորտի տարբեր կողմերի վերաբերյալ ընդհանուր պատկերացումների ձևավորում,
- հասարակական բարձր գիտակցության, ներքին արժեհամակարգի, վարքային նորմերի, հասարակական դիրքորոշումների և սպասումների, վարքագծի ձևավորում,
- սովորողների մեջ բարոյական բարձր հատկությունների՝ պատասխանատվության, հաստատականության, ընկերասիրության, փոխօգնության, հանդուրժողականության և այլ հատկանիշների դաստիարակում,
- ուսման մոտիվացիայի ձևավորում, կարգապահության գիտակցության ապահովում առարկայի նկատմամբ հետաքրքրության ու գիտակցված պահանջի, զինղեկի նկատմամբ հարգանքի ձևավորման շնորհիվ,
- առողջ ապրելակերպի կանոնների պահպանում և վնասակար սովորություններից խուսափում,
- հայրենիքի պաշտպանության գործին անվերապահ պատրաստականության ձևավորում,
- հայրենիքի պաշտպանությանը միտված մասնագիտական կողմնորոշում (ռազմական, ռազմատեխնիկական), զինորական բժշկության, արտակարգ իրավիճակների ոլորտ):

Ճամբարային պատրաստության և ռազմամարզական խաղերի ընթացքում կարող են լրացուցիչ լուծվել հետևյալ խնդիրները.

- ✓ բնական միջավայրում՝ տեղանքում, տեսական գիտելիքների փորձնական ստուգում և ամրապնդում,
- ✓ հմտությունների և կարողությունների զարգացում անհատական և խմբային վարժանքներով,
- ✓ իրավիճակների մոդելավորում և իրական պայմաններում սովորողների խմբային համագործակցության զարգացում,
- ✓ մրցակցային իրադրությունում գործնական կարողությունների հղկում և փորձի ձեռքբերում,

հոգեբանական կայունության ապահովում,
սեփական ունակությունները ճանաչելու և ինքնադրսևորվելու հնարավորություն:

8-րդ դասարանի բաժիններ և թեմաներ

Բաժին	Թեմա	Ժամաքանակ	Հիմնական գաղափարներ
1. Ռազմարվեստի պատմություն ՀՀ զինված ուժեր	1.1. Ռազմարվեստի պատմության հիմնադրույթներ	3	Հայրենասիրական դաստիարակություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ
2. Մարտավարության հիմունքներ	2.1. ՀՀ ՁՈՒ զորատեսակների կառուցվածքային միավորները: Մոտոհրաձգային դասակ և ջոկ	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
3. Մարտավարական-ֆիզիկական պատրաստություն	3.1. Շարժողական ունակությունների, ֆիզիոլոգիական որակների զարգացում, ելակետային հմտությունների ձևավորում	3	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	3.2. Մարտի դաշտում տեղաշարժի տարրեր	4	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
4. Կրակային պատրաստություն	4.1. Հրաձգային զենք	2	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	4.2. Փոքր տրամաչափի (օդամղիչ) հրացանից կրակ վարելը	3	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
5. Ռազմական տեղագրության հիմունքներ	5. 1. Տեղանք	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ

	5.2. Հորիզոնի կողմերի որոշումը տեղանքում	2	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
6. Իրավական պատրաստություն	6.1. ՀՀ ՁՈՒ կանոնադրություն: Կարգապահություն: Զինվորական տարբերանշաններ	2	Հայրենասիրական դաստիարակություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	6.2. Միջազգային մարդասիրական իրավունքի (ՄՄԻ) ձևավորման նախադրյալները	1	Մարդասիրություն Հայրենասիրական դաստիարակություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ
7. Շարային պատրաստություն	7.1. Շարային պատրաստության տարրերը	2	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
8. Հոգեբանական պատրաստություն	8.1. Անձ, քաղաքացի և հասարակություն	1	Հայրենասիրական դաստիարակություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ
9. Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում	9.1. Բնածին արտակարգ իրավիճակներ: Բնակչության վարքի կանոնները	1	Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում
	9.2. Կենցաղային անվտանգություն	1	Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում
	9.3. Կենսապահովումն արտակարգ իրավիճակներում. ջերմության ապահովումը	1	Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում
10. Առաջին օգնության հիմունքներ	10.1. Առաջին օգնության հիմնադրույթներ	3	Առաջին օգնության հիմունքներ
	10.2. Վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելում	1	Առաջին օգնության հիմունքներ

Թեմա 1.1.
Ռազմարվեստի պատմության հիմնադրույթներ (3 ժամ)
Նպատակը
Պատկերացում ունենալ զենքի, զինամթերքի ստեղծման և զարգացման վերաբերյալ: Ձևավորել պատկերացումներ <i>ռազմարվեստ</i> հասկացության՝ պատմականորեն ձևավորված և գիտականորեն հիմնավորված գիտելիքների համակարգի մասին: Ընդլայնել գիտելիքները ՀՀ զինված ուժերի, դրանց ստեղծման և անցած ուղու մասին: Ձևավորել դրական վերաբերմունք ՀՀ զինված ուժերին և զինծառայությանը:
Վերջնարդյունքները
Կարող է նկարագրել զենքի և զինամթերքի ստեղծման և զարգացման պատմությունը: Կարող է ընդհանուր գծերով նկարագրել ՀՀ ԶՈՒ հիմնական գործառույթները, ներկայացնել դրա ստեղծման նախապատմությունը և անցած ուղին: Պատկերացում ունի <i>ռազմարվեստ</i> հասկացության մասին:
Բովանդակությունը
Ձենքի և զինամթերքի ստեղծման և զարգացման պատմությունը Ռազմարվեստի ներկայացումը՝ որպես ռազմական (մարտական) գործողությունների նախապատրաստման և իրականացման տեսություն և պրակտիկա Ռազմարվեստի պատմական ձևավորումը: Անցյալի մեծագույն ռազմագետները: Ռազմարվեստի ուսումնասիրման նշանակությունը

ՀՀ ԶՈՒ, դրանց հիմնական գործառույթները, ստեղծումը, անցած ուղին	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ուսուցչի ուղղորդմամբ ինքնուրույն (ենթախմբով) ինտերնետում, հայոց կամ համաշխարհային պատմությունից սերտած թեմաներից որոնում է, գտնում և ուսումնասիրում առանձին զինատեսակի ստեղծման, ռազմարվեստի տեսանկյունից կարևոր պատմական անցքերի, հռչակավոր ռազմագետի վերաբերյալ նյութեր, համակարգում է դրանք և ներկայացնում դասարանին:	Ռազմարվեստ, ստրատեգեմա, Ձինված ուժեր:
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա - Օգտվել համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից, նյութը ներկայացնել համակարգչային Power Point ծրագրով: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Ինտերնետի օտար լեզվով նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերը արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Հայոց պատմություն, համաշխարհային պատմություն - Ծանոթ լինել Հին աշխարհի, միջնադարի և նոր ժամանակների պատերազմների պատմությանը և ռազմագետներին (հռչակավոր զորավարներին):	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,3,7,8,10,13,16,17,18,20,24,25,26,28,30,31,32,33,35,36,44,45,46,47,48	
Թեմա 2.1	
ՀՀ ԶՈՒ զորատեսակների ստորաբաժանումները: Մոտոհրաձգային դասակ և ջոկ (1 ժամ)	

Նպատակը
Պատկերացում ունենալ ՀՀ ՁՈՒ զորատեսակների, դրանց ստորաբաժանումների մասին: Կազմավորել դասարանական դասակը և դրա մեջ մտնող ջոկերը:
Վերջնարդյունքները
Կարողանում է նշել ՀՀ ՁՈՒ առանձին զորատեսակները, դրանց ստորաբաժանումները: Գիտի մոտոհրաձգային դասակի կառուցվածքը: Գիտի ուսումնական դասակում (ջոկում) իր իրավունքներն ու պարտականությունները: Գիտի դասի հերթապահի պարտականությունները և կարողանում է կատարել դրանք:
Բովանդակությունը
ՀՀ ՁՈՒ առանձին զորատեսակները, դրանց նշանակությունը, հիմնական ստորաբաժանումները, համարժեք միավորները այլ զորատեսակներում Մոտոհրաձգային դասակ-ջոկ կառուցվածքը Դասարանական-ուսումնական դասակ, ջոկեր: Դասակի, ջոկերի հրամանատարները, նրանց իրավունքներն ու պարտականությունները Դասի հերթապահի իրավունքներն ու պարտականությունները Դասի սկզբի ու ավարտի կազմակերպումը: Հերթապահի զեկույցը: Զինվորական ողջույնի կարգը Տարբեր իրադրություններում զինղեկին դիմելու կարգը

Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Հերթապահի (օրապահի) զեկույցի փորձարկում: Ուսումնական դասակի անձնակազմի զինվորական ողջույնի կարգի և քայլերի գործնական յուրացում: Զինղեկին դիմելու, դասարան մտնելու և դասարանից դուրս գալու կարգի գործնական յուրացում:	Զինված ուժերի զորատեսակ Կառուցվածք և գործառույթ Կառուցվածքային միավոր Զորամաս և ստորաբաժանում Հրամանատար և ենթակա
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,30,39,42	
ԹԵՄԱ 3.1	
Շարժողական ունակությունների, ֆիզիոլոգիական որակների զարգացում, ելակետային հմտությունների ձևավորում (3 ժամ)	
Նպատակը	
Զարգացնել աշակերտի շարժողական ունակությունները (ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, հավասարակշռության զգացողություն և շարժումների կոորդինացիա): Ձևավորել ելակետային հմտություններ՝ կապված հրաձգությունը դիրքավորելու, դիրքավորումը փոխելու, մարտի դաշտում տեղաշարժվելու, հրաձգության տարրերն ինքնաբերաբար կատարելու հետ:	
Վերջնարդյունքները	

Ցուցաբերում է բավարար ֆիզիկական տվյալներ՝ ըստ պահանջվող նորմերի, ֆիզիոլոգիական որակներ: Ցուցաբերում է որոշակի կարողություններ և տարրական հմտություններ՝ կապված հրաձգության դիրքավորման, մի դիրքավորումից մյուսին անցնելու, մարտի դաշտում տեղաշարժվելու, հրաձգության տարրերի ինքնաբերաբար կատարման հետ (նորմեր): Տիրապետում է հրաձգության կայունություն ապահովող կանգնած, ծնկած, պառկած դիրքավորումներին:	
Բովանդակությունը	
Նախավարժանք Հատուկ վարժանքներ, որոնք նպաստում են որոշ մկանների ուժին, մարմնի ճկունությանը, դիմացկունությանը, հավասարակշռության զգացողությանը և շարժումների կոորդինացիային Հատուկ համալիր վարժանքներ, որոնք պարունակում են հրաձգության դիրքավորման, մի դիրքավորումից մյուսին անցնելու, մարտի դաշտում տեղաշարժվելու, հրաձգության կատարման տարրեր՝ ցուցադրելով դիրքավորումը, դրանց անցումները, տեղաշարժերը, հրաձգության նմանակումը Հրաձգության կանգնած, ծնկած, պառկած դիրքավորումների մանրամասն նկարագրությունը, այս դիրքավորումներն ընդունելու քայլերը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ամենօրյա առավոտյան լիցքային վարժությունների կատարում տանը (դպրոցում): Նախավարժանքի և հատուկ վարժանքների կատարում՝ դրանց բազմթիվ կրկնությամբ: Քայլ առ քայլ անցում հրաձգության կանգնած, ծնկած, պառկած դիրքավորումներին (սկսելով պառկած դիրքավորումից)՝ ուշադիր հետևելով ոտքերի, իրանի, ձեռքերի դիրքերին: Վարժանքների կատարման ժամանակ օգտագործել օդամղիչ հրացան (հրացանի կամ ինքնաձիգի նմանակիչ)՝ ցուցադրելով զենքը 4 կետում ֆիքսելու տեխնիկան:	Պատկերացումներ-գիտելիքներ-կարողություններ-հմտություններ Անձի որակ, հենքային (ելակետային) որակներ Ֆիզիկական հատկանիշներ

Վարժանքի ժամանակ կանոնավորում են շնչառությունը: Փորձում են շնչել «փորով»:	Զարգացում Պահանջներ
Միջառարկայական կապեր	
Ֆիզկուլտուրա - Ֆիզիկական որակներ՝ ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, հավասարակշռության զգացողություն և շարժումների կոորդինացիա: Նախավարժանք, ճիշտ («փորով») շնչառություն, շնչառական վարժանքներ: Կենսաբանություն - Մարմնակազմություն՝ հենաշարժողական համակարգ, մկանային համակարգ, ջլեր: Շնչառական համակարգ, շնչառություն ստոծանիով («փորով»): Հավասարակշռության և շարժումների կոորդինացիան կազմակերպող օրգաններ. ներքին ականջ և ուղեղիկ: Ֆիզիկա - Հավասարակշռություն, ծանրության կենտրոն, կայունություն, պտտական շարժում, պտտման առանցք, գլորում, իներցիա, իներցիայի պահ, հետհարված:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
4,6,20,33,34,48,49,50,52	
Թեմա 3.2.	
Մարտի դաշտում տեղաշարժի տարրեր (4 ժամ)	
Նպատակը	

Աշակերտների մեջ ձևավորել գործնական կարողություններ և հմտություններ. արագ, աննկատ, անվնաս, արդյունավետ (քիչ էներգիայի ծախսով) տեղաշարժվել մարտի դաշտում, արդյունավետ հրաձգության համար մշտապես ապահովել մարմնի հավասարակշիռ վիճակ՝ ապահովելով սեփական անվտանգությունը և տրված առաջադրանքի իրականացումը:	
Վերջնարդյունքները	
Կարողանում է մարզական ներքնակի վրա ուսի վրայով հմտորեն գլորվել դեպի առաջ և հընթացս ոտքի կանգնել: Կարողանում է ոտքերի և մարմնի հերթական շարժումներով հմտորեն գլորվել դեպի կողք (աջ և ձախ ուղղություններով)՝ չբարձրացնելով ծնկները, ապահովելով ընթացքից հրաձգության համար կայուն դիրք: Կարողանում է ոտքերի և մարմնի հերթական հմուտ շարժումներով փորսող առաջ տեղաշարժվել (նորմեր): Կարողանում է ոտքերի և մարմնի հերթական հմուտ շարժումներով կողքի սողանցումով առաջ տեղաշարժվել (նորմեր):	
Բովանդակությունը	
Ուսի վրայով գլորում դեպի առաջ՝ հընթացս ոտքի կանգնելով Գլորում դեպի կողք՝ ապահովելով ընթացքից հրաձգության կայուն դիրքեր Փորսող տեղաշարժ դեպի առաջ: Ներկայացվում է տեղում կատարվող վարժանքը՝ շարժումների կոորդինացիայի ուժեղացման և ոտքերով ու ձեռքերով համաչափ շարժման համար Կողքի սողեսող տեղաշարժ: Ներկայացվում է տեղում կատարվող վարժանքը՝ շարժումների կոորդինացիայի ուժեղացման և ոտքերով ու ձեռքերով համաչափ շարժման համար Ներկայացվում է դրանց կարևոր նշանակությունը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ

Առավուտյան լիցքային վարժություններ տանը (դպրոցում): Դասի սկզբում կատարել նախավարժանք: Կատարել տեղաշարժի տարրեր ունեցող վարժանքներ՝ դրանք յուրացնելով հմտություն ձեռք բերելու, շարժումների կոորդինացիան և հավասարակշռության զգացողությունն ուժեղացնելու համար: Կատարել վարժանքները՝ ուսի գլորման համար օգտագործելով մարզական ներքնակներ և ապահովելով գլորվողին: Այս դեպքում շատ կարևոր է աշակերտի վախի հաղթահարումը:	Շարժողական ընդունակություններ. ուժ, ճկունություն, արագություն, դիմացկունություն, հավասարակշռություն, շարժումների կոորդինացիա Կարողություն- հմտություն
Միջառարկայական կապեր	
Ֆիզկուլտուրա - Շարժողական ունակություններ՝ ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, հավասարակշռության զգացողություն և շարժումների կոորդինացիա: Նախավարժանք, ֆիզիոլոգիական որակների զարգացում ճիշտ շնչառության կազմակերպմամբ (ստոծանիով՝ «փորով» շնչառություն), շնչառական վարժանքներ: Կենսաբանություն - Մարմնակազմություն՝ հենաշարժողական համակարգ, մկանային համակարգ, ջլեր: Շնչառական համակարգ, շնչառություն ստոծանիով: Հավասարակշռության և շարժումների կոորդինացիան կարգավորող օրգաններ. ներքին ականջ և ուղեղիկ: Ֆիզիկա - Հավասարակշռություն, ծանրության կենտրոն, կայունություն, պտտական շարժում, պտտման առանցք, գլորում, իներցիա, իներցիայի պահ, հետհարված, շփում, շփման մակերես, շփման ուժ:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
4,6,20,33,34,48,49,50,52	

Հրաձգային զենք. ընդհանրական նկարագիր (2 ժամ)	
Նպատակը	
Աշակերտներին ծանոթացնել հրաձգային զենքի նշանակության, կրակային պատրաստության խնդիրներին: Ուսուցանել անվտանգության կանոնները զենքի օգտագործմամբ պարապմունքների ժամանակ:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է բացատրել հրաձգային զենքի նշանակությունը: Կարող է ներկայացնել կրակային պատրաստության խնդիրները: Վստահ գիտի անվտանգության կանոնները պարապմունքների ժամանակ:	
Բովանդակությունը	
Հրաձգային զենքի նշանակությունը Կրակային պատրաստության խնդիրները Անվտանգության կանոնները պարապմունքների ժամանակ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Զինղեկի ուղղորդմամբ ինտերնետում գտնում և ուսումնասիրում են վառողի, հարթափող և ակոսավոր հրաձգային զենքի ստեղծման նախապատմությունը, ներկայացնում դրանք համակարգչային Power Point ծրագրով:	Հրազեն Անվտանգություն

Տանը լավ սերտել կրակային պատրաստության խնդիրները և անվտանգության կանոնները:	Պաշտպանություն
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա - Համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից օգտվելու, նյութը համակարգչային Power Point ծրագրով ներկայացնել ու կարողություն: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Ինտերնետի օտար լեզվով նյութը հասկանալու, հայերեն թարգմանելու կարողություն: Հայոց լեզու - Նյութը համակարգված ներկայացնելու, սեփական մտքերը գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ արտահայտելու կարողություն: Հայոց պատմություն, համաշխարհային պատմություն - Հին աշխարհի, միջնադարի և նոր ժամանակների պատերազմների, կիրառվող գինատեսականների, դրանց ստեղծման և զարգացման պատմության իմացություն:	
Կապը Հանրակրթության Չափորոշչի Միջին Դպրոցի Վերջնարդյունքների հետ	
1,2,3,4,5,9,13,24,28,30,31,33,34,42,48,49,52	
Թեմա 4.2.	
Փոքր տրամաչափի (օդամղիչ) հրացանից կրակ վարելը (3 ժամ)	
Նպատակը	
Ծանոթանալ փոքր տրամաչափի (օդամղիչ) հրացանի կառուցվածքին, դրա մեխանիզմի աշխատանքին: Իմանալ նշանառության տարրերի նշանակությունը և կարողանալ բացատրել «հավասար նշանահատիկի» գաղափարը, ցուցադրել այն փոքր տրամաչափի (օդամղիչ) հրացանի նշանառության տարրերի օգնությամբ: Կարողանալ հրաձգություն վարել փոքր տրամաչափի (օդամղիչ) հրացանից:	

Վերջնարդյունքները	
Գիտի փոքր տրամաչափի (օդամղիչ) հրացանի կառուցվածքը, դրա մեխանիզմի աշխատանքը, նշան բռնելու տեխնիկան: Կարող է պառկած դիրքավորմամբ ֆիքսել փոքր տրամաչափի (օդամղիչ) հրացանը և նշանառու կրակ վարել (նորմեր):	
Բովանդակությունը	
Փոքր տրամաչափի (օդամղիչ) հրացան. նշանառության տարրերը Հրացանով նշան բռնելու տեխնիկան. «Հավասար նշանահատիկ» Պառկած դիրքավորման ժամանակ հրացանը ուսին հարմարեցնելը, նշան բռնելը, ձգանը քաշելը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Վարժվել պառկած դիրքավորման ժամանակ հրացանը ուսին հարմարեցնել, նշան բռնել, ձգանը քաշել: Հրաձգություն փոքր տրամաչափի (օդամղիչ) հրացանից:	Հրազեն Նշանառություն Նախնական փորձ:
Միջառարկայական կապեր	
Ֆիզիկա - Աչքի ֆոկուս, հետհարված: Ֆիզկուլտուրա - ՆախաՎարժանք, շարժումների կոորդինացիայի և հավասարակշռության ուժեղացում, ճիշտ (ստոծանիով կամ «փորով») շնչառություն: Կենսաբանություն - Ուսահող, դելտայաձև մկան, կրծքամկան, մատների հոդեր, ստոծանիով («փորով») շնչառություն:	

Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ

1,2,3,4,5,9,13,24,28,30,31,33,34,42,48,49,52

Թեմա 5.1.

Տեղանք (1 ժամ)

Նպատակը

Ճանաչել տեղանքի բնորոշիչները, տարբերել բնական և արհեստական առարկաները:

Բնութագրել տեղանքի տարատեսակները, ներկայացնել դրանց մարտավարական հատկանիշները հարձակողական և պաշտպանական տեսանկյունից:

Վերջնարդյունքները

Կարող է թվարկել տեղանքի բնորոշիչները:

Կարող է ներկայացնել բնական և արհեստական առարկաները:

Կարող է թվարկել տեղանքի տարատեսակները, ներկայացնել դրանց մարտավարական հատկանիշները:

Բովանդակությունը

Տեղանքի ռելիեֆ և առարկաներ

Տեղանքի տեսակները և դրանց մարտավարական հատկանիշները

Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Որոշակի տեղանքի տեսակների դիտարկում, ռելիեֆի նկարագրում, բնական և արհեստական առարկաների թվարկում: Որոշակի տեղանքի մարտավարական հատկանիշների գնահատում հարձակողական (պաշտպանողական) մարտերի տեսանկյունից:	Տեղանք, տեղանքի ռելիեֆ, տեղանքի բնական (արհեստական) առարկա Մարտավարական հատկանիշ Հարձակում, պաշտպանություն, Անցանելիություն, բնական և արհեստական խոչնդոտ
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր, տրամաբանված: Ես և շրջակա աշխարհը - Տեղանք: Հարթավայրեր, լեռներ, ժայռեր, բարձրավանդակներ, թփուտներ, անտառներ, անապատներ, ճահիճներ: Բնագիտություն - Տեղանք, ռելիեֆ, տեղանքի բնական և արհեստական առարկաներ, լեռներ, ժայռեր, կիրճեր, ձորեր, անտառաթփուտային վայրեր, կտրտվածություն, անցանելիություն: Տեղանքի տեսակները:	

Աշխարհագրություն - Հարավային Կովկաս, Հայաստան, Ադրբեջան, Թուրքիա. կլիման, տեղանքը, լեռնաշղթաներ, գետեր, լճեր:

Կապը Հանրակրթության Չափորոշչի Միջին Դպրոցի Վերջնարդյունքների հետ

1,2,3,4,5,7,8,9,13,25,29,30,31,33,52

Թեմա 5.2

Հորիզոնի կողմերի որոշումը տեղանքում (2 ժամ)

Նպատակը

Կարողանալ հորիզոնի կողմերը որոշել երկնային լուսատուներով, տեղանքի բնական միջոցներով և բնության այլ երևույթներով:

Վերջնարդյունքները

Կարող է նկարագրել հորիզոնի կողմերի որոշման խնդիրը:

Կարող է հորիզոնի կողմերը որոշել կողմնացույցի օգնությամբ, երկնային լուսատուներով, տեղանքի բնական միջոցներով և բնության այլ երևույթներով:

Բովանդակությունը

Երկրի աշխարհագրական և մագնիսական բևեռներ

Կողմնացույցի կառուցվածքը և աշխատանքը

Հորիզոնի կողմերի որոշումը կողմնացույցի օգնությամբ

Հորիզոնի կողմերի որոշումը երկնային լուսատուներով, տեղանքի բնական միջոցներով և բնության այլ երևույթներով	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Հորիզոնի կողմերի որոշումը Արևի և առարկայի ստվերի օգնությամբ: Հորիզոնի կողմերի որոշումը Արևի և սլաքով ժամացույցի օգնությամբ: Հորիզոնի կողմերի որոշումը աստղալից գիշերը Բևեռային աստղի և լուսնի օգնությամբ: Հորիզոնի կողմերի որոշումը միայնակ ծառի սաղարթի, բնի, մամռակալած հատվածի օգնությամբ: Հորիզոնի կողմերի որոշումը մրջնաբների օգնությամբ: Հորիզոնի կողմերի որոշումը բարձունքների ձյան հալած և ձյունապատ հատվածների օգնությամբ: Հորիզոնի կողմերի որոշումը թռչունների չվելու օգնությամբ: Հորիզոնի կողմերի որոշումը կողմնացույցի (սմարթֆոնի) օգնությամբ:	Օրինաչափություններ Երկիր, աշխարհագրական և մագնիսական բևեռներ Միջօրեականներ և զուգահեռականներ Հորիզոն, հորիզոնի կողմեր Կողմնացույց:
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր, տրամաբանված: Ես և շրջակա աշխարհը - Տեղանք: Հարթավայրեր, լեռներ, ժայռեր, բարձրավանդակներ, թփուտներ, անտառներ, անապատներ, ճահիճներ: Բնագիտություն - Տեղանք, ռելիեֆ, տեղանքի բնական և արհեստական առարկաներ, լեռներ, ժայռեր, կիրճեր, ձորեր, անտառաթփուտային վայրեր, կտրտվածություն, անցանելիություն: Տեղանքի տեսակները:	

Աշխարհագրություն - Տեղանք: Արև, Լուսին, մոլորակներ, աստղեր, Մեծ Արջ և Փոքր Արջ համաստեղություններ, Բևեռային աստղ: Երկիր մոլորակ: Երկրի պտույտը իր առանցքի և Արևի շուրջը. ցերեկ և գիշեր, տարվա եղանակներ: Աշխարհագրական և մագնիսական բևեռներ, հասարակած: Երկրի կողմերը: Կողմնորոշում: Կողմնացույց:
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
1,2,3,4,5,7,8,9,13,25,29,30,31,33,52
Թեմա 6.1.
ՀՀ ԶՈՒ-ն Հայաստանի ռազմական անվտանգության երաշխավորն է: ՀՀ ԶՈւ-ի ստեղծումը: Զինվորական տարբերանշաններ (2 ժամ)
Նպատակը
Պատկերացում ունենալ կարգապահության հիմնախնդրի մասին և կարևորել դրա դերը ՀՀ ԶՈՒ-ում: Կարողանալ զինվորական տարբերանշաններով որոշել զորատեսակները և ճանաչել զինվորական կոչումները՝ ըստ ուսադիրների տարբերանշանների:
Վերջնարդյունքները
Գիտի կարգապահության դերը և կարող է հիմնավորել դրա անհրաժեշտությանը ԶՈՒ-ում: Պատկերացում ունի ՀՀ ԶՈՒ-ի տարբերանշաններից: Գիտի զինվորական կոչումները և ուսադիրների վրա դրանց համապատասխան տարբերանշանները:
Բովանդակությունը

Կարգապահության խնդիրը ՋՈւ-ում ՀՀ ՋՈՒ-ի տարբերանշաններ Զինվորական կոչումներ: Ուսադիրների տարբերանշանները	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Նկարել հայտարարված զինվորական կոչումների համապատասխան ուսադիրները: Ցուցադրված ուսադիրի նկարից իմանալ զինվորական կոչումը:	Կարգապահության հիմնախնդիր Զինվորական տարբերանշաններ Զինվորական կոչումներ Ճանաչողություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր, տրամաբանված:	
Հասարակագիտություն - Հասարակական գիտակցություն: Կարգապահություն:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,3,8,13,22,24,30,31,33,35,36,37,38,39,41,42,43,52	
Թեմա 6.2	

Միջազգային մարդասիրական իրավունքի գաղափարը (1 ժամ)	
Նպատակը	
Դաստիարակել մարդասիրության ոգով, իմանալ ՄՄԻ-ով նախատեսված իրավական պատասխանատվության նորմը:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է բացատրել, թե ինչ է մարդասիրությունը, կարեկցանքը, խիղճը և ինչպես պետք է դրանք դրսևորվեն պատերազմների ժամանակ: Գիտի, որ միջազգային իրավունքի խախտումների համար որոշակի իրավական պատասխանատվություն է նախատեսվում:	
Բովանդակությունը	
Կարմիր խաչի միջազգային կոմիտեի (ԿԽՄԿ) ստեղծումը և գործունեությունը. պատմական ակնարկ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ինտերնետից ներբեռնել թեմայի վերաբերյալ համապատասխան տեսաֆիլմեր և դիտել:	Օրինաչափություններ Պատերազմ և խաղաղություն Մարդասիրություն, կարեկցանք, խիղճ Մարդասիրական առաքելություն
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա – Կարող է օգտվել համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից, նյութը ներկայացնել	

համակարգչային Power Point ծրագրով:

Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) – Կարող է ինտերնետի օտար լեզվով նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն:

Հայոց լեզու – Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ:

Հայոց պատմություն, համաշխարհային պատմություն - Ծանոթ է տարբեր ժամանակների պատերազմների պատմությանը, մարդկային կորուստներին և տառապանքներին:

Կապը Հանրակրթության Չափորոշչի Միջին Դպրոցի Վերջնարդյունքների հետ

1,2,3,7,22,24,26,28,30,31,32,33,35,36,39,40,41,42,43,52

Թեմա 7.1.

Շարային պատրաստության տարրերը (2 ժամ)

Նպատակը

Տիրապետել շարային կանոնադրության տարրերին, կարողանալ դրանք կիրառել գործնականում:

Վերջնարդյունքները

Գիտի շարքի տեսակները, դրա բաղկացուցիչ տարրերը:

Ծանոթ է շարային հրամանների կառուցվածքին և կարող է դրանց համապատասխան արձագանքել:

Կատարում է զինվորականի պարտականությունները շարք կանգնելուց առաջ և շարքում:

Կարողանում է զինվորական ողջույնին պատասխանել շարքում:

Տիրապետում է շարային վարժածների. ընդունել շարային կեցվածք, կատարել շարային քայլք, դարձումներ տեղում և շարժման ժամանակ:	
Բովանդակությունը	
Շարքի տեսակները, բաղկացուցիչ տարրերը Զինվորական ողջույն Շարային հրամաններ Զինվորականի պարտականությունները շարք կանգնելուց առաջ և շարքում Շարային կեցվածք, դարձումներ տեղում Շարային քայլ, դարձումներ շարժման ժամանակ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Շարային վարժանքներ:	Հրամաններ Պարտականություններ Շարային կեցվածք
Միջառարկայական կապեր	
Ֆիզկուլտուրա - Շարային պատրաստություն. շարքի տեսակները. տողան և շարասյուն, խիտ և նոսր շարքեր: Աշակերտներին ողջունելը և հրաժեշտ տալը: Հիմնական շարային հրամաններ: Աշակերտի պարտականությունները շարք կանգնելուց առաջ և շարքում: Շարային կեցվածք, դարձումներ տեղում: Շարային քայլ, դարձումներ շարժման ժամանակ:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	

1,2,24,33,34,42,49

Թեմա 8.1.

«Հոգեբանական պատրաստություն» հասկացությունը և տեսակները (1 ժամ)
Արժեքներ, վարքականոն, օրինակելի անձ: Հայ գինվորականի վարքականոնը

Նպատակը

Սովորողներին գաղափար տալ հոգեբանական պատրաստության վերաբերյալ և նրանց մեջ ընդհանուր և հատուկ պատրաստությունների վերաբերյալ պատկերացումներ ձևավորել: Զարգացնել սովորողների հասարակական գիտակցությունը, ձևավորել նրանց մեջ հայրենասիրական համոզմունքներ և վարքագիծ:

Վերջնարդյունքները

Գիտի՝ ինչ է հասարակական գիտակցությունը, արժեքները, վարքականոնը, օրինակելի անձը: Ունի իրենց նախընտրություններն այդ տեսանկյունից:
Գիտի հայ գինվորականի վարքականոնը:

Բովանդակությունը

Ի՞նչ է անձ, քաղաքացի և հասարակություն
Հասարակական գիտակցություն
Արժեքներ, վարքականոն, օրինակելի անձ
Հայ գինվորականի վարքականոնը

Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Հայ պատմական հերոսների և հակահերոսների կերպարների խմբային ուսումնասիրում և ներկայացում: Բացատրել, թե որոնք էին նրանց արժեքները, որն էր վարքականոնը և ով էր նրանցից արժանի համարվելու վարքային մոդել (օրինակելի անձ):	Հասարակական գիտակցություն, հայրենասիրություն Արժեքներ, վարքականոն, օրինակելի անձ
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Հայ գրականություն – Կարդացել է պատմավեպեր և պատմական հերոսական թեմաներով այլ ստեղծագործություններ՝ հայկական էպոս, առասպելներ, պոեմներ: Հասարակագիտություն - Անձ, քաղաքացի և հասարակություն, հասարակական գիտակցություն, արժեքներ, վարքականոն, օրինակելի անձ (վարքային մոդել): Հայոց պատմություն, համաշխարհային պատմություն - Ծանոթ է Հին աշխարհի, միջնադարի և նոր ժամանակների պատերազմների պատմությանը, հերոսների և դավաճանների վարքագծին և նրանց գործունեության հետևանքներին:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,18,22,24,26,31,32,33,34,35,36,37,39,40,41,42,43	
Թեմա 9.1.	
Բնածին արտակարգ իրավիճակներ: Բնակչության վարքի կանոնները (1 ժամ)	
Նպատակը	

Կարողանալ ճիշտ արձագանքել բնածին արտակարգ իրավիճակներին, գործել արագ և ճիշտ, ողջ մնալ և անվնաս:

Վերջնարդյունքները

Պատկերացնում է արտակարգ իրավիճակները և կարող է նկարագրել դրանք:

Ծանոթ է բնածին արտակարգ իրավիճակների ժամանակ հնարավոր վտանգներին:

Գիտի բնածին արտակարգ իրավիճակներում վարքի կանոնները:

Կարողանում է իրականացնել տարհանում պահանջվող ժամանակում:

Բովանդակությունը

Բնածին արտակարգ իրավիճակներ. երկրաշարժեր, սողանքներ, փլուզումներ, քարաթափումներ, սելավներ, ջրհեղեղ, մրրիկ, ձնաբուք, ձնահյուսեր, համաճարակ

Բնակչության վարքի կանոնները բնածին արտակարգ իրավիճակներում

Գործնական աշխատանքներ

Դիտել տեսաֆիլմ բնածին արտակարգ իրավիճակների վերաբերյալ: Կազմակերպել քննարկում:

Անցկացնել հրահանգավորում երկրաշարժի դեպքում գործողությունների վերաբերյալ:

Անցկացնել ուսումնական տազնապ և անձնակազմի տարհանում՝ ֆիքսելով ժամանակը:

Ընդհանրական գաղափարներ

Աղետներ, բնածին արտակարգ իրավիճակներ:

Վարքի կանոններ:

Համագործակցություն:

Տարհանում:

Միջառարկայական կապեր

Հայոց լեզու – Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Բնագիտություն, աշխարհագրություն - Երկրակեղևի կառուցվածքը: Երկրաշարժեր, սողանքներ, քարաթափումներ: Մթնոլորտային տեղումներ. սելավներ, ջրհեղեղ, մրրիկ, ձնաբուք, ձնահյուսեր:
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
1,2,7,9,10,18,23,24,28,30,34,43,48,49,52
Թեմա 9.2
Կենցաղային անվտանգություն (1 ժամ)
Նպատակը
Իմանալ և պահպանել անվտանգության կանոնները տանը և դպրոցում հոսանքի, գազի օգտագործման, տարբեր սարքերի և միջոցների կիրառման դեպքում: Կանխել վտանգները փողոցում՝ փողոցային երթևեկության կանոնները պահպանելով, բնության մեջ՝ հնարավոր վտանգներից խուսափելով (կայծակնահարում, ցրտահարում, արևահարում և այլն):
Վերջնարդյունքները
Ծանոթ է կենցաղային անվտանգության խնդիրներին տանը, դպրոցում (աշխատավայրում), փողոցում, բնության մեջ: Գիտի տարբեր իրավիճակներում անվտանգության կանոնները:
Բովանդակությունը

Անվտանգությունը տանը, դպրոցում (աշխատավայրում) հրդեհ, հոսանքահարում, գազի արտահոսք, շմոլ գազ, կենցաղային վնասվածքներ:

Անվտանգությունը փողոցում. երթևեկության կանոնները պահպանելու անհրաժեշտությունը:

Անվտանգությունը բնության մեջ. ինչպես խուսափել կայծակի հարվածից, ջրհեղեղից, ձնահյուսքերի մեջ հայտնվելուց:

Գործնական աշխատանքներ		Ընդհանրական գաղափարներ
Մոդելավորվում են տարբեր իրավիճակներ և որոնվում է տվյալ իրավիճակը կանխարգելելու և դրանից դուրս գալու լուծումը տանը, դպրոցում, փողոցում և բնության մեջ:		Վտանգ, անվտանգություն Կանխատեսում, կանխարգելում, հաղթահարում
Միջառարկայական կապեր		
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Բնագիտություն, աշխարհագրություն - Մթնոլորտային տեղումներ. սելավներ, ջրհեղեղ, մրրիկ, ձնաբուք, ձնահյուսեր: Անվտանգությունը: Ֆիզիկա: Էլ. հոսանք, հոսանքահարում, անվտանգությունը: Կայծակ, վտանգները, անվտանգությունը: Կենսաբանություն - Ցրտահարություն, արյունահոսություն, այրվածքներ: Անվտանգության միջոցառումները: Քիմիա - Շմոլ գազ:		
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ		
1,2,7,9,10,18,23,24,28,30,34,43,48,49,52		

Թեմա 9.3	
Կենսապահովումն արտակարգ իրավիճակներում: Ջերմության ապահովումը (1 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ արտակարգ իրավիճակներում պահպանել օրգանիզմին անհրաժեշտ ջերմությունը՝ չմրսելու, չցրտահարվելու և արդյունավետ գործելու համար:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է արտակարգ իրավիճակում փոքրացնել մարմնի ջերմության կորուստները: Կարող է կրակ վառել և պահպանել այն: Գիտի հակահրդեհային անվտանգության կանոնները և կարող է իրականացնել համապատասխան միջոցառումներ:	
Բովանդակությունը	
Նախապատրաստական աշխատանքներ Ջերմության կորստի սահմանափակում Ջերմության ապահովում շարժողական վարժությունների, շփումների միջոցով, հատուկ սննդի օգնությամբ և կրակից Կրակի ստացումը և պահպանումը: Անվտանգության միջոցառումներ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
«Դակոտա» կրակի ձևավորումը տեղանքում:	Կենսապահովում

	Համալիր մոտեցում Կրակ Անվտանգություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Բնագիտություն, աշխարհագրություն - Մթնոլորտային տեղումներ. սելալներ, ջրհեղեղ, մրրիկ, ձնաբուք, ձնահյուսեր: Անվտանգությունը: Ֆիզիկա - Ջերմություն, ջերության կորուստ: Շփման ջերմություն: Ջերմակայունություն: Ջերմամեկուսիչ նյութեր: Կենսաբանություն - Մրսածություն, ցրտահարություն, այրվածքներ: Անվտանգության միջոցառումները: Քիմիա - Շմոլ գազ: Ճարպեր (սնունդ):	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,7,9,10,18,23,24,28,30,34,43,48,49,52	
Թեմա 10.1.	
Առաջին օգնության հիմունքներ (3 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ գնահատել ստեղծված արտակարգ իրավիճակը, օգնություն կանչել և սեփական անվտանգության ապահովմամբ նախաձեռնել տուժածների վիճակի նախնական գնահատումը և նրանց անվտանգության ապահովման միջոցառումները:	

Վերջնարդյունքները	
Գիտի առաջին օգնության (ԱՕ) նպատակը և կարող է թվարկել արտակարգ իրավիճակներում ԱՕ կազմակերպման խնդիրները: Գիտի ԱՕ ցուցաբերողի պարտականությունները, հրատապ գործողությունների փուլերը և սեփական անվտանգության ապահովման առաջնահերթությունը:	
Բովանդակությունը	
Առաջին օգնության (ԱՕ) նպատակը Արտակարգ իրավիճակներում ԱՕ կազմակերպման խնդիրները ԱՕ ցուցաբերողի պարտականությունները Հրատապ գործողությունների փուլերը: Անվտանգության ապահովումը Տուժածի զննումը. գիտակցության, շնչառության, սրտի աշխատանքի գնահատում, վնասվածքների բացահայտում, ջերմաստիճանի ստուգում:	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Իրավիճակի մոդելավորում և հրատապ գործողությունների փուլերի խաղարկում: Պայմանական տուժածի զննում. գիտակցության, սրտի աշխատանքի, շնչառության, ջերմաստիճանի ստուգում:	Իրավիճակի գնահատում Մոդելավորում և փորձարարություն (իրավիճակի խաղարկում)
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ:	

Բնագիտություն, աշխարհագրություն - Երկրաշարժեր, սողանքներ, քարաթափումներ: Մթնոլորտային տեղումներ. սելավներ, ջրհեղեղ, մրրիկ, ձնաբուք, ձնահյուսեր: Կենսաբանություն - Գիտակցություն, ճնշում, սրտի աշխատանք, մարմնի նորմալ ջերմություն: Վնասվածքներ և վերքեր: Արյունահոսություն: Այրվածքներ: Քիմիա - Շմոլ գազ: Ճարպեր (սնունդ):
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
1,2,7,9,10,18,23,24,28,30,34,43,48,49,52
Թեմա 10.2
Վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելումը (1 ժամ)
Նպատակը
Կանխարգելել վարակիչ հիվանդությունները դաշտային պայմաններում սանիտարահիգիենիկ կանոնների պահպանմամբ:
Վերջնարդյունքները
Կարող է նկարագրել սուր վարակիչ հիվանդությունները: Գիտի դաշտային պայմաններում վարակիչ հիվանդությունների դեմ պայքարելու նպատակով կիրառվող սանիտարահիգիենիկ կանոնները: Պարզագույն իրավիճակներում կարող է ցուցաբերել առաջին օգնություն:
Բովանդակությունը

Վարակիչ հիվանդությունների կանխարգելումը Սանիտարահիգիենիկ կանոնների պահպանումը դաշտային պայմաններում	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Մանրէազերծված բինտից կամ թանգիֆից (մառույց) շնչառական դիմակի պատրաստում:	Կանխարգելում
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Կենսաբանություն - Վարակիչ հիվանդություններ: Հարուցիչներ: Կանխարգելումը:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,7,9,10,18,23,24,28,30,34,43,48,49,50,52	

9-րդ դասարանի բաժիններ և թեմաներ

Բաժին	Թեմա	Ժամաքանակ	Հիմնական գաղափարներ
1. Ռազմարվեստի պատմություն. ՀՀ զինված ուժեր	1.1. Հայկական բանակի ռազմավարությունն ու մարտավարությունը հին դարերում	2	Հայրենասիրական դաստիարակություն Մարտական պատրաստության

			հիմունքներ
2. Մարտավարության հիմունքներ	2.1. Մարտավարական հնարքներ	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
3. Մարտավարական-ֆիզիկական պատրաստություն	3.1. Մարտական իրավիճակին համապատասխան հրաձգային դիրքավորում	5	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	3.2. Հրաձգության սեկտորի փոփոխումը կայուն դիրքավորումներում	2	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
4. Կրակային պատրաստություն	4.1. Զինվորի հիմնական զենքը	7	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
5. Ինժեներական պատրաստության հիմունքներ	5.1. Զինվորի ամրաշինական գործունեությունը	2	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
6. Ռազմական տեղագրության հիմունքներ	6. 1. Տեղագրական քարտեզ	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	6.2. Տեղաշարժ տեղանքում	3	Մարտական պատրաստության հիմունքներ

7. Իրավական պատրաստություն	7.1. ՀՀ ՁՈՒ կանոնադրություն: Պետեր և ենթականեր: Ավագներ և կրտսերներ: Հրաման և կարգադրություն:	1	Հայրենասիրական դաստիարակություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	7.2. Միջազգային մարդասիրական իրավունք (ՄՄԻ): Բժիշկների, հոգևորականների, միջազգային մարդասիրական կառույցների ներկայացուցիչների անձեռնմխելիությունը զինված ընդհարումների ժամանակ	1	Հայրենասիրական դաստիարակություն Մարդասիրություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ
8. Շարային պատրաստություն	8.1. Շարային վարժանքներն ու շարժումն առանց զենքի	2	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
9. Հոգեբանական պատրաստություն	9.1. Փոխհարաբերությունը զինվորական կոլեկտիվում	1	Հայրենասիրական դաստիարակություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ
10. Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում	10.1. Տեխնածին բնույթի արտակարգ իրավիճակներ կոմունալ-կենցաղային համակարգում: Վարքի կանոնները	1	Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում
	10.2. Կենսապահովումն արտակարգ իրավիճակներում. ջրով ապահովումը	1	Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում

11. Առաջին օգնության հիմունքներ	11.1. Վնասվածքներ, վերքեր: Արյունահոսության դադարեցումը և վերքերի նախնական մշակումը	1	Առաջին բուժօգնության հիմունքներ
	11.2. Տարբեր միջատների, զեռունների խայթոցները և կենդանիների կծոցները: Նախազգուշական միջոցառումները: ԱՕ	1	Առաջին օգնության հիմունքներ

Թեմա 1.1.	
Հայկական բանակի ռազմավարությունն ու մարտավարությունը հին դարերում (1 ժամ)	
Նպատակը	
Պատկերացնել, թե ինչպես էին հին դարերում նոր զինատեսակի կիրառումը, ռազմավարական և մարտավարական մտահղացումներն ազդում ճակատամարտի և պատերազմի ելքի վրա: Ձևավորել հայրենասիրական աշխարհայացք, կարևորել մեր պատմության մեջ բանակի դերը երկրի պաշտպանության գործում:	
Վերջնարդյունքները	
Ընդհանուր գծերով կարող է նկարագրել հին դարերում հայկական բանակի կառուցվածքը («Զորանամակ»), բացատրել դրա դերը և նշանակությունը: Կարող է նկարագրել Հայքի, Տիգրանակերտի, Արածանիի, Ձիրավի, Ներսեհապատի ճակատամարտերում, ինչպես նաև Հին աշխարհի հայտնի զորավարների կիրառած մարտավարական հնարքները:	

Բովանդակությունը	
Հայկական բանակը հին դարերում: Զորանամակ Հայքի, Տիգրանակերտի, Արածանիի, Ձիրավի, Ներսեհապատի ճակատամարտերում կիրառված մարտավարական հնարքները	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
- Ուսուցչի ուղղորդմամբ անհատապես կամ ենթախմբով ինտերնետում գտնում և ուսումնասիրում են համաշխարհային ռազմարվեստի պատմությունից հայտնի հետևյալ դրվագների թեմաներով նյութերը և ներկայացնում դասարանական քննարկման. - Հին Հունաստանի պատմություն: Տրոյական պատերազմ. «Տրոյական ծիու» մասին առասպելը: - Ալեքսանդր Մակեդոնացու մարտավարությունը դեպի Ասիա արշավանքի ժամանակ. Գավգամելայի ճակատամարտը: - Երկրորդ Փյունիկյան պատերազմ. Հաննիբալի՝ Ալպերի լեռնանցումը և Տրեբիայի ճակատամարտը: :	Ռազմավարություն Մարտավարություն Անուղղակի գործողություններ Ռազմական հնարքներ
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա - Կարող է օգտվել համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից, նյութի համակարգչային ներկայացում ապահովել:	

Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Կարող է ինտերնետի նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Հայոց պատմություն, համաշխարհային պատմություն - Ծանոթ է Հին աշխարհի պատերազմների պատմությանը:
Կապը Հանրակրթության Չափորոշչի Միջին Դպրոցի Վերջնարդյունքների հետ
1,2,3,6,7,10,13,16,17,18,25,26,28,29,30,31,32,33,35,36,47,52
Թեմա 2.1
Մարտավարական հնարքներ (1 ժամ)
Նպատակը
Ձևավորել ընդհանուր պատկերացումներ անհատական քողարկման մասին, իմանալ դրա հիմնական հատկանիշները, ձևերն ու միջոցները:
Վերջնարդյունքները
Գիտի մարտավարական անհատական հիմնական հատկանիշները, ձևերն ու միջոցները: Կարող է դրսևորել քողարկման որակներ: Կարող է, ըստ քողարկման հատկանիշների, ուսումնասիրել տեղանքը՝ որոնելու և գտնելու հնարավոր քողարկված հակառակորդին:
Բովանդակությունը

Անհատական քողարկում. հիմնական հատկանիշները, ձևերն ու միջոցները Ռազմական խորամանկություն	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ուսուցչի ուղղորդմամբ ինտերնետից գտնում են տեսաֆիլմեր բնության մեջ կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչների քողարկման մասին: Ծանոթանում են տարբեր տեղանքների, եղանակային պայմանների համար նախատեսված քողարկիչ համազգեստներին: Տեղանքում քողարկվում են առձեռն միջոցներով (խոտ, տերևներ, հող և այլն):	Անհատական քողարկում Ռազմական խորամանկություն
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա - Կարող է օգտվել համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից, նյութի համակարգչային ներկայացում ապահովել: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Կարող է ինտերնետի նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարդացածի կարևոր գաղափարները, իր մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր, այնպես, որ խոսքը համապատասխանի լսարանին: Կենսաբանություն - Կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչների քողարկումը բնության մեջ:	
Կապը Հանրակրթության Չափորոշչի Միջին Դպրոցի Վերջնարդյունքների հետ	
1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,13,24,25,26,28,29,30,32,33,35,48,49,52	

Թեմա 3.1.	
Մարտական իրավիճակին համապատասխան հրաձգային դիրքավորում (5 ժամ)	
Նպատակը	
Մարտական իրավիճակում հմտորեն տիրապետել զենքին, արագ անցնել պահանջվող մարտական դիրքավորման: Հրաձգության մի կայուն դիրքավորումից հմտորեն անցնել մեկ այլ դիրքավորման՝ կախված մարտական իրավիճակից:	
Վերջնարդյունքները	
Գիտի մարտական պայմաններում ինքնաձիգը կրելու առանձնահատկությունները և տիրապետում է դրա հիմնական ձևերին: Հմտորեն իրականացնում է ինքնաձիգով կանգնած նախամարտական դիրքավորումից անցում մարտական դիրքավորման: Կարողանում է հմտորեն հրաձգության մի դիրքավորումից անցնել մեկ այլ դիրքավորման:	
Բովանդակությունը	
Մարտական պայմաններում ինքնաձիգի դիրքը: Ինքնաձիգով նախամարտական դիրքավորումից անցում մարտական դիրքավորման Անցում կանգնած դիրքավորումից ծնկած դիրքավորման Անցում կանգնած դիրքավորումից պառկած դիրքավորման Անցում ծնկած դիրքավորումից պառկած դիրքավորման Անցում ծնկած և պառկած դիրքավորումից կանգնած դիրքավորման	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ

Ուսումնասիրել համապատասխան տեսադասերը: Գործնական վարժանքներ տվյալ թեմայով: Վարժանքները սկզբում անել առանց զենքի, հետո միայն զենքով (դրա նմանակիչով):	Կարողություն, հմտություն Անվտանգություն, պաշտպանվածություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է ընկալել և յուրացնել նյութը: Ֆիզկուլտուրա - Նախավարժանք: Աշակերտների ֆիզիկական որակների զարգացում. ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, շարժումների կոորդինացիա, հավասարակշռության զգացողություն: Կենսաբանություն - Մարմնի անատոմիան. հենաշարժիչ, մկանաջլային, շնչառական համակարգեր: Հավասարակշռության և շարժումների կոորդինացիայի կենտրոններ (ներքին ականջ, ուղեղիկ): Ֆիզիկա - Հավասարակշռություն, շարժումների կոորդինացիա: Կայունություն, ծանրության կենտրոն: Իներցիա: Պտտական շարժում: Ուժի բազուկ:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,9,33,34,49,52	
Թեմա 3.2	
Հրաձգության սեկտորի փոփոխումը կայուն դիրքավորումներում (2 ժամ)	
Նպատակը	
Մարտական իրավիճակում պահովել սեփական անվտանգությունը և իրականացնել մարտական խնդիրը մարտադաշտի տվյալ տեղամասում:	

Մարմնի հմուտ շարժումով փոխել հրաձգության սեկտորը տարբեր դիրքավորումներում՝ կախված մարտական իրավիճակից:	
Վերջնարդյունքները	
Ցուցաբերում է մարմնի դիրքն արագ փոխելու հմտություններ: Կարողանում է կանգնած և ծնկած դիրքավորման ժամանակ ինքնաբերաբար փոխել հրաձգության սեկտորը տարբեր ուղղություններով՝ կախված հրահանգչի (զինղեկի) հրահանգից:	
Բովանդակությունը	
Հրաձգության սեկտորի փոփոխումը կանգնած դիրքավորման ժամանակ (աջ, ձախ, հետ) Հրաձգության սեկտորի փոփոխումը ծնկած դիրքավորման ժամանակ (աջ, ձախ, հետ)	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Համապատասխան տեսադասերի ուսումնասիրություն: Գործնական վարժանքներ տվյալ թեմայով՝ յուրացնելով դրանք մինչև հմտություն: Վարժանքը սկզբում անել առանց զենքի, հետո միայն զենքով (դրա նմանակիչով):	Սեկտոր Դիրքավորում Կարողություն, հմտություն Անվտանգություն, պաշտպանվածություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է ընկալել և յուրացնել նյութը:	

Ֆիզկուլտուրա - Նախաձեռնություն: Աշակերտների ֆիզիկական որակների զարգացում. ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, շարժումների կոորդինացիա, հավասարակշռության զգացողություն:

Կենսաբանություն - Մարմնի անատոմիան. հենաշարժիչ, մկանաջլային, շնչառական համակարգեր: Հավասարակշռության և շարժումների կոորդինացիայի կենտրոններ (ներքին ականջ, ուղեղիկ):

Ֆիզիկա - Հավասարակշռություն, շարժումների կոորդինացիա: Կայունություն, ծանրության կենտրոն: Իներցիա: Պտտական շարժում: Ուժի բազուկ: Անկյունային արագացում:

Կապը Հանրակրթության չափորոշիչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ

1,9,33,34,49,52

ԹԵՄԱ 4.1

Հրաձիգի հիմնական զենքը (7 ժամ)

Նպատակը

Պատկերացնել կրակոցի երևույթը:

Իմանալ ՀՀ ՁՈՒ-ում հրաձիգի հիմնական զենքի՝ AKM (AK-74) ինքնաձիգի հիմնական մարտավարական-տեխնիկական բնութագրերը, կառուցվածքը, պահպանման կանոնները, հրաձգության առանձնահատկությունները: Տիրապետել նշանառության կանոններին: Ձեռք բերել ինքնաձիգից կրակ վարելու գործողությունների որոշակի հմտություններ:

Իմանալ ինքնաձիգի փամփուշտների կառուցվածքը, ըստ նշանակության՝ դրա հիմնական տիպերը, կարողանալ լիցքավորել և լիցքաթափել փամփուշտատուփը:

Վստահ տիրապետել մարտի դաշտում զենքի վարման անվտանգության կանոններին:

Վերջնարդյունքները
Կարող է թվարկել ՀՀ ՁՈւ-ում կիրառվող հրաձգային զենքի հիմնական տեսակները՝ բացատրելով դրանց նշանակությունը: Գիտի AKM (AK-74) ինքնաձիգի մասերի ու մեխանիզմների նշանակությունն ու աշխատանքը, դրա հիմնական մարտավարական-տեխնիկական բնութագրերը, դրա պահպանման կանոնները: Գիտի ինքնաձիգի հետ վարվելու անվտանգության կանոնները: Կարող է, ըստ նորմատիվների, ինքնաձիգը ոչ լրիվ քանդել, հավաքել: Գիտի ինքնաձիգի փամփուշտների ընդհանուր կառուցվածքը և հիմնական տիպերը: Կարող է ինքնաձիգի փամփուշտառուփը քանդել-հավաքել, այն լիցքավորել ու լիցքաթափել: Պատկերացնում է կրակոցի երևույթը: Գիտի՝ ինչ է «ուղիղ կրակոցը», պատասպարված, խոցելի և «մեռյալ» տեղամասերը: Որոշակիորեն տիրապետում է նշանառության միատեսակության ապահովման հմտություններին:
Բովանդակությունը
ՀՀ ՁՈւ-ում կիրառվող ինքնաձիգների տեսակները, դրանց մարտավարական-տեխնիկական բնութագրերը AKM (AK-74) ինքնաձիգի մասերի ու մեխանիզմների նշանակությունն ու աշխատանքը: Ինքնաձիգի հետ վարվելու անվտանգության կանոնները AKM (AK-74) ինքնաձիգի ոչ լրիվ քանդելն ու հավաքելը: Ինքնաձիգի մաքրումը և պահպանումը Հրաձգային զենքի փամփուշտների ընդհանուր կառուցվածքը և հիմնական տիպերը: Ինքնաձիգի փամփուշտառուփի քանդելն ու հավաքելը, լիցքավորելն ու լիցքաթափելը (գործնական վարժանքներ) Կրակոցի երևույթը. ներքին և արտաքին բալիստիկա: Հետհարված Ուղիղ կրակոց: Պատասպարված, խոցելի և «մեռյալ» տարածություններ

Ինքնաձիգից կրակ վարելու եղանակները և միօրինակ նշանառման հմտությունների զարգացումը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ինքնաձիգը ոչ լրիվ քանդել-հավաքել՝ ըստ նորմատիվների: Փամփշտատուփը քանդել-հավաքել, լիցքավորել-լիցքաթափել ըստ նորմատիվների:	Պատկերացումներ-գիտելիքներ-կարողություններ-հմտություններ Անվտանգություն
Միջառարկայական կապեր	
Ֆիզկուլտուրա - Ֆիզիկական որակներ՝ ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, հավասարակշռության զգացողություն և շարժումների կոորդինացիա: Նախավարժանք, ճիշտ («փորով») շնչառություն, շնչառական վարժանքներ: Կենսաբանություն - Մարմնակազմություն՝ հենաշարժողական համակարգ, մկանային համակարգ, ջրեր: Շնչառական համակարգ, շնչառություն ստոծանիով («փորով»): Հավասարակշռության և շարժումների կոորդինացիան ապահովող օրգաններ. ներքին ականջ և ուղեղիկ: Ֆիզիկա - Հավասարակշռություն, ծանրության կենտրոն, կայունություն, պտտական շարժում, պտտման առանցք, գլորում, իներցիա, հետհարված:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,3,4,6,9,10,28,30,33,48,49,52	
Թեմա 5.1.	

Զինվորի ամրաշինական գործունեությունը (2 ժամ)	
Նպատակը	
Լինել պաշտպանված մարտի դաշտում հրաձիգների համար կրակի վարման կառույցների սարքավորման շնորհիվ:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է ձևավորել (փորել) զինվորի անհատական խրամատ: Կարող է ներկայացնել խրամատի հողապատնեշի կառուցապատման և քողարկման պահանջները, դրա իրականացման ձևերն ու միջոցները:	
Բովանդակությունը	
Անհատական խրամատ Հողապատնեշի կառուցապատման և անհատական խրամատի քողարկման խնդիրներ Անհատական կրակային դիրքի կառուցապատումը և քողարկումը լեռնային անտառաթփուտային տեղանքում	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Փորել անհատական խրամատի փոքրաչափ մակետ: Ընտրել անհատական կրակակետ կտրտված, անտառապատ տեղանքում, կառուցապատել և քողարկել այն առձեռն միջոցներով:	Պատկերացումներ-գիտելիքներ-կարողություններ-

	հմտություններ Անվտանգություն. պաշտպանվածություն- քողարկում
Միջառարկայական կապեր	
Ֆիզկուլտուրա - Ֆիզիկական որակներ՝ ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, հավասարակշռության զգացողություն և շարժումների կոորդինացիա: Նախավարժանք, ճիշտ («փորով») շնչառություն, շնչառական վարժանքներ: Աշխարհագրություն, բնագիտություն - Տեղանք: տեսակները և բնութագրերը, հողային կազմը: Ֆիզիկա - Գնդի հարված պինդ մակերեսին, մարում, անդրադարձում, շեղում, շեղման անկյուն. նյութի խտություն, իներցիա, հետհարված, շփում, շփման մակերես, շփման ուժ:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,3,4,5,6,7,9,27,28,31,33,48,49,52	
Թեմա 6.1.	
Տեղագրական քարտեզ (1 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ կարդալ տեղագրական քարտեզը և կողմնորոշել այն տվյալ տեղանքում:	
Վերջնարդյունքները	

Գիտի տեղագրական քարտեզը՝ որպես կոնկրետ տեղանքի մակետ՝ ըստ կոնկրետ մասշտաբների: Կարող է առանձնացնել բնական և արհեստական առարկաների պայմանական նշանները: Կարող է տեղանքում կողմնորոշել տեղագրական քարտեզը:	
Բովանդակությունը	
Տեղագրական քարտեզ Մասշտաբ, պայմանական նշաններ Տեղագրական քարտեզի կողմնորոշումը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Սովորել տեղանքի առարկաների պայմանական նշանները: Տեղագրական քարտեզի վրա նշված պայմանական նշանների (անտառի, կամուրջի բնութագրեր) բացատրություն:	Տեղանք Քարտեզ Մակետ Մասշտաբ
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Բնագիտություն, աշխարհագրություն - Երկիր, հորիզոնի կողմեր, աշխարհագրական և մագնիսական բևեռներ, հասարակած, միջօրեականներ և զուգահեռականներ, երկայնություն և լայնություն, կոորդինատներ, միավորներ, տեղանք, ռելիեֆ, տեղանքի առարկաներ, տեղագրական քարտեզ, պայմանական նշաններ, քարտեզի կողմնորոշում:	

Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
1,2,3,4,5,6,7,9,10,25,28,29,30,31,33,48,49,52
Թեմա 6.2.
Տեղաշարժ տեղանքում (3 ժամ)
Նպատակը
Կարողանալ տեղաշարժվել տեղանքում՝ ունենալով որոշակի կողմնորոշիչներ և դրանց մագնիսական ազիմուտները:
Վերջնարդյունքները
Գիտի՝ ինչ է կողմնորոշիչ, ինչ է ազիմուտ (մագնիսական ազիմուտ): Կարող է որոշել տեղանքի կոնկրետ առարկայի մագնիսական ազիմուտը կողմնացույցով (սմարթֆոնով): Կարող է որոշել հեռավորությունը տեղանքի առարկայից տարբեր եղանակներով (կուրվիմետրով և կարկինով չափել տեղագրական քարտեզի վրա, չափել մաթեմատիկական մեթոդներով, հազարերորդականի բանաձևով, աչքաչափով, կարող է չափել անցած հեռավորությունը զույգ քայլերի օգնությամբ): Կարող է կազմել տեղանքում տեղաշարժի երթուղու սխեման՝ ըստ շրջադարձային կողմնորոշիչների, դրանց մագնիսական ազիմուտների և եղած հեռավորությունների, տեղաշարժվել դրանցով՝ ընտրելով նաև միջանկյալ կողմնորոշիչներ:
Բովանդակությունը
Կողմնորոշիչներ: Ազիմուտ: Տեղանքի առարկայի մագնիսական ազիմուտի որոշումը կողմնացույցով (սմարթֆոնով)

Հեռավորության որոշման եղանակներն ու ձևերը Ազիմուտով շարժվելը տեղանքում	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Չափել կողմնացույցով (սմարթֆոնով) տեղանքի որևէ առարկայի մագնիսական ազիմուտը: Հաշվարկել մինչև տեղանքի որևէ առարկան ընկած հեռավորությունը աչքաչափով, հազարերորդականի բանաձևով: Ձույգ քայլերով չափել 100 մ տարածությունը և ճշտել զույգ քայլի մեծությունը: Տեղանքի քարտեզի վրա, որևէ երթուղու գծով, ընտրել կոմնորոշիչներ, հաշվարկել դրանց մագնիսական ազիմուտները: Կուրվիմետրով և կարկինով տեղագրական քարտեզի վրա չափել դրանց միջև հեռավորությունը: Կազմել տեղաշարժի սխեմա՝ կողմնորոշիչներով, դրանց մագնիսական ազիմուտներով և հեռավորություններով: Տեղաշարժվել այս սխեմայով. ուղղությունը պահելու համար օգտագործել կողմնացույց (սմարթֆոն), իսկ հեռավորությունը չափել զույգ քայլերով:	Կողմնորոշում Ազիմուտ Տեղաշարժ
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Բնագիտություն, աշխարհագրություն - Երկիր, հորիզոնի կողմեր, աշխարհագրական և մագնիսական բևեռներ, հասարակած, միջօրեականներ և զուգահեռականներ, երկայնություն և լայնություն, կոորդինատներ, միավորներ, տեղանք, ռելիեֆ, տեղանքի առարկաներ, տեղագրական քարտեզ, պայմանական նշաններ, քարտեզի կողմնորոշում, հիմնական և միջանկյալ կողմնորոշիչներ, ազիմուտ, մագնիսական ազիմուտ:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,3,4,5,6,7,9,10,25,28,29,30,31,33,48,49,52	

Թեմա 7.1.	
ՀՀ ԶՈՒ կանոնադրություն: Պետեր և ենթականեր: Ավագներ և կրտսերներ: Հրաման և կարգադրություն (1 ժամ)	
Նպատակը	
Պատկերացնել բանակային կարգուկանոնը, հասկանալ դրա կարևորությունը:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է են տարբերել պետերին և ենթականերին, ավագներին և կրտսերներին՝ ըստ պաշտոնների և կոչումների: Գիտի՝ ինչ է հրամանը և ինչ է կարգադրությունը:	
Բովանդակությունը	
ՀՀ ԶՈՒ կանոնադրություն Պետեր և ենթականեր Ավագներ և կրտսերներ Հրաման և կարգադրություն	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Զինղեկը ներկայացնում է տարբեր պաշտոններով և զինվորական կոչումներով անձանց վերաբերյալ տվյալներ, իսկ սովորողները որոշում են, թե դրանցից ով է պետ և ով՝ ենթակա, ով է ավագ և ով՝ կրտսեր:	Կանոնակարգություն, կանոնադրական նորմ

	Իրավունքներ և պարտականություններ Կառավարում, ենթակայություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր, տրամաբանված: Հասարակագիտություն - Հասարակական փոխհարաբերություններ: Իրավունքներ և պարտականություններ: Կառավարման «վերևից ներքև» ուղղաձիգ մոդել:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,3,24,28,31,36,38,39,42	
Թեմա 7.2	
Միջազգային մարդասիրական իրավունք (ՄՄԻ) Բժիշկների, հոգևորականների, միջազգային մարդասիրական կառույցների ներկայացուցիչների անձեռնմխելիությունը զինված ընդհարումների ժամանակ (1 ժամ)	
Նպատակը	
Սերմանել հստակ, իրավական և բարոյական տեսանկյունից ճիշտ դիրքորոշումներ ընդհարումների ժամանակ մարտադաշտում հայտնված որոշ ոլորտների մարդկանց նկատմամբ:	

Վերջնարդյունքները	
Գիտի, որ պատերազմի դաշտում բժիշկները, հոգևորականները, միջազգային մարդասիրական կառույցների ներկայացուցիչները պաշտպանված են միջազգային իրավունքի նորմերով և դրանց խախտումը կարող է բերել իրավական հետևանքներ:	
Բովանդակությունը	
Բժիշկների, հոգևորականների, միջազգային մարդասիրական կառույցների ներկայացուցիչների անձեռնմխելիությունը զինված ընդհարումների ժամանակ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Հանդիպում ՀՀ ԿԽՄԿ ներկայացուցչի հետ, զրույց առաջադրված թեմայով:	Պատերազմ և խաղաղություն Մարդասիրություն, կարեկցանք, խիղճ Մարդասիրական առաքելություն Միջազգային մարդասիրական իրավունք
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, մտքերն արտահայտել գրավոր և	

բանավոր, տրամաբանված: Հասարակագիտություն - Միջազգային իրավունք:
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
1,2,3,22,24,30,32,36,38,40,41,42,43,52
Թեմա 8.1.
Շարային վարժանքներն ու շարժումը՝ առանց զենքի (2 ժամ)
Նպատակը
Վստահ կատարել շարային վարժանքները և շարժումը՝ առանց զենքի:
Վերջնարդյունքները
Կարող է, շարային կանոնադրության համաձայն, շարքից դուրս գալ և շարք վերադառնալ, զինվորական պատիվ տալ հրամանատարին (ավագին) մոտենալիս:
Բովանդակությունը
Շարային վարժանքներն ու շարժումը՝ առանց զենքի Շարքից դուրս գալը և շարք վերադառնալը Զինվորական պատիվ տալը՝ առանց զենքի, հրամանատարին (ավագին) մոտենալու դեպքում

Գործնական աշխատանքներ		Ընդհանրական գաղափարներ
Ցուցադրել շարային վարժածները և շարժումը՝ առանց զենքի:		Կանոնադրություն
Միջառարկայական կապեր		
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները: Ֆիզկուլտուրա - Շարային պատրաստություն: Շարք: Դարձումներ տեղում և ընթացքում: Շարքից դուրս գալ և շարք վերադառնալ:		
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ		
1,2,3,24,42,49,52		
Թեմա 9.1		
Կոնֆլիկտները և դրանց հաղթահարման մարտավարությունները (1 ժամ)		
Նպատակը		
Պատկերացնել զինվորական կոլեկտիվում միջանձնային կոնֆլիկտների հնարավոր պատճառները, դրանցից եկող վտանգները, իմանալ դրանց հաղթահարման ուղիները:		
Վերջնարդյունքները		

Գիտի միջանձնային կոնֆլիկտների հիմնական պատճառները, դրանց հաղթահարման ուղիները:	
Բովանդակությունը	
Միջանձնային կոնֆլիկտներ. պատճառները և հաղթահարման ուղիները	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Զինղեկի ուղղորդմամբ ինտերնետում որոնել և գտնել թեմայի վերաբերյալ համապատասխան տեսաֆիլմեր և դիտել: Քննարկել առաջացած հարցերը դասարանում:	Լիդերության ձգտում, հոգեբանական համատեղելիություն Միասնականություն Ընկերություն, կարգապահություն
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա - Կարող է օգտվել համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից, նյութը ներկայացնել համակարգչային Power Point ծրագրով: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Կարող է ինտերնետի օտար լեզվով նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Հայոց պատմություն, համաշխարհային պատմություն - Ծանոթ է տարբեր ժամանակների պատերազմների պատմությանը, մարդկային կորուստներին և տառապանքներին:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	

1,2,3,7,26,30,32,36,37,38,39,40,41,42,43,50	
Թեմա 10.1.	
Տեխնաձին բնույթի արտակարգ իրավիճակներ կոմունալ-կենցաղային համակարգում: Վարքի կանոնները (1 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ արագ և ճիշտ արձագանքել ստեղծված տեխնաձին արտակարգ իրավիճակին, ողջ և անվնաս մնալ:	
Վերջնարդյունքները	
Տիրապետում է կոմունալ-կենցաղային համակարգում տեխնաձին արտակարգ իրավիճակներում վարքի կանոններին և կարող է ներկայացնել դրանք:	
Բովանդակությունը	
Բնակելի և ոչ բնակելի կառույցների հանկարծակի փլուզում Վթարներ կենսապահովման կոմունալ համակարգում Վարքի կանոնները	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Դիտել տեսաֆիլմ կոմունալ-կենցաղային համակարգում տեխնաձին արտակարգ իրավիճակների վերաբերյալ: Կազմակերպել քննարկում:	Աղետներ, արտակարգ իրավիճակներ

Իրականացնել ուսումնական տարիանում դպրոցում փլուզման, վթարի սցենարով: Անցկացնել աշակերտական անձնակազմի նախնական հրահանգավորում, գործառույթների բաշխում, տարիանում և արդյունքների վերլուծում:	Անվտանգություն, վարքի կանոններ Համագործակցություն Տարիանում
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Ֆիզիկա - Էլեկտրական հոսանք: Ամրություն:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,3,23,24,33,42,43,48,49,52	
Թեմա 10.2.	
Կենսապահովումը արտակարգ իրավիճակներում. ջրով ապահովումը (1 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ արտակարգ իրավիճակներում պահպանել օրգանիզմի ջրային հավասարակշռությունը, կանխել ջրազրկումը, հայթայթել խմելու համար անհրաժեշտ ջուր:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է արտակարգ իրավիճակում կանխել ջրազրկումը, պլանավորել ջրի անհրաժեշտ ծախսը:	

Կարող է ջուր հայթայթել տեղանքում, ֆիլտրել, տարբեր ձևերով մանրէազերծել այն:	
Բովանդակությունը	
Ջրի պահուստի ստեղծումը, խնայողական օգտագործումը, հայթայթումը, ֆիլտրումը, մանրէազերծումը:	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ջինդեկի կողմից մոդելավորվում է ջրագրկման, ջրի սուր պահանջարկի հետ կապված տարբեր իրավիճակներ, այնուհետև ենթախմբերով որոնվում է տվյալ իրավիճակը կանխելու և դրանից դուրս գալու լուծումը բնության մեջ:	Վտանգ, անվտանգություն Կենսապահովում Կանխատեսում, պլանավորում, հաղթահարում
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Տեխնոլոգիա - Ջրի ֆիլտրում, մանրէազերծում եռացման, քլորացման, յոդացման ճանապարհով: Ֆիզիկա - Ջրի գոլորշիացում, եռում: Կենսաբանություն - Մանրէ, վիրուս, ջրագրկում, քրտնում:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	

1,2,3,4,7,9,11,12,30,31,33,34,48,50,52	
Թեմա 11.1.	
Վնասվածքներ: Վերքեր: Արյունահոսության դադարեցում և վերքերի նախնական մշակում (1 ժամ)	
Նպատակը	
Մինչև մասնագետ բժշկի գալը տուժածին ցուցաբերել ԱՕ՝ նրա արյունահոսությունը դադարեցնելով, վերքերը նախնական մշակելով և վիրակապելով, այլ վնասվածքները խնամելով:	
Վերջնարդյունքները	
Արտաքին զննմամբ կարող է գնահատել տուժածի վիճակը, անհրաժեշտության դեպքում դադարեցնել արյունահոսությունը, այդ թվում՝ լարանի օգնությամբ, մշակել վերքերը, վիրակապել դրանք:	
Բովանդակությունը	
Վնասվածքների տեսակները: Վերքեր Արյունահոսության տեսակները: Արյունահոսության դադարեցման ձևերը և միջոցները: Արյունահոսության դադարեցման առաջնահերթությունը Լարան: Վիրակապական նյութեր և միջոցներ Վերքի մշակում և վիրակապում: Վերքի ախտահանման նյութեր և միջոցներ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ

Իրավիճակի մոդելավորում և հրատապ գործողությունների փուլերի խաղարկում դասարանում: Պայմանական տուժածի արյունահոսության դադարեցում սեղմման, ճնշող վիրակապի և լարանի օգնությամբ: Պայմանական տուժածի վերքի մշակում և վիրակապում:	Իրավիճակի գնահատում Մոդելավորում և փորձարարություն (իրավիճակի խաղարկում) Աջակցություն, փոխօգնություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Կենսաբանություն - Մկանային համակարգ: Վնասվածքներ և վերքեր: Արյունատար համակարգ: Արյունահոսություն: Քիմիա - Ջրածնի պերօքսիդ, յոդ:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,3,4,7,9,24,30,33,48,49,50,52	
Թեմա 11.2	
Տարբեր միջատների, զեռունների խայթոցները և կենդանիների կծոցները: Նախազգուշական միջոցառումները: ԱՕ (1 ժամ)	
Նպատակը	
Կանխարգելել վարակիչ հիվանդությունը, հնարավոր թունավորումը, այլ հետևանքները՝ տարբեր միջատների, զեռունների խայթոցների և	

կենդանիների կծելու հետևանքով: Իրականացնել ԱՕ:	
Վերջնարդյունքները	
Գիտի տարբեր միջատների, զեռունների խայթոցների և կենդանիների կծելու հետևանքով վարակիչ հիվանդություն ձեռք բերելու, թունավորվելու, ալերգիայի, քորի վտանգի մասին: Գիտի նախազգուշական միջոցառումները և կարող է դրանք կիրառել: Պարզագույն իրավիճակներում կարող է ցուցաբերել ԱՕ:	
Բովանդակությունը	
Տարբեր միջատների, զեռունների խայթոցները և կենդանիների կծածները: Վարակիչ հիվանդություններ, թունավորման և այլ վտանգներ, ցավեր Նախազգուշական միջոցառումները: ԱՕ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Տեսաֆիլմի դիտում: Իրավիճակի մոդելավորում: Նախազգուշական միջոցառումների իրականացում տեղանք դուրս գալուց առաջ:	Կանխարգելում Աջակցություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ:	

Կենսաբանություն - Վարակիչ հիվանդություններ: Հարուցիչներ: Թույլներ, թունավորում: Ալերգիկ ռեակցիաներ:
Կապը Հանրակրթության Չափորոշչի Միջին Դպրոցի Վերջնարդյունքների հետ
1,2,3,4,7,9,24,30,33,48,49,50,52

10-րդ դասարանի բաժիններ և թեմաներ

Բաժին	Թեմա	Ժամաքանակ	Հիմնական գաղափարներ
1. Ռազմարվեստի պատմություն. ՀՀ զինված ուժեր	1.1. Հայկական բանակի ռազմավարությունն ու մարտավարությունը նոր դարաշրջանում	5	Հայրենասիրական դաստիարակություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ
2. Մարտավարության հիմունքներ	2.1. Զինվորի գործառույթը մարտի դաշտում	4	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
3. Մարտավարական ֆիզիկական պատրաստություն	3.1. Զինվորի տեղաշարժը մարտի դաշտում	3	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
4. Կրակային	4.1. Հրաձգություն ինքնաձիգից	3	Մարտական պատրաստության հիմունքներ

պատրաստություն	4.2. Ձեռքի բեկորային նոնակներ	2	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
5. Ինժեներական պատրաստության հիմունքներ	5.1. Ինժեներական ականապայթուցիկ միջոցներ	2	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
6. Ռազմական տեղագրության հիմունքներ	6. 1. Տեղագրական քարտեզի տվյալ կետում դեպի տեղանքի առարկան եղած ուղղության որոշումը	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
7. Լեռնային հատուկ պատրաստության հիմունքներ	7.1. Ձինվորի գործունեությունը լեռնային պայմաններում	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
8. Իրավական պատրաստություն	8.1. ՀՀ ՁՈՒ կանոնադրություն. զինծառայողի պատասխանատվությունը	1	Հայրենասիրական դաստիարակություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	8.2. Միջազգային մարդասիրական իրավունք (ՄՄԻ): Պատերազմի ժամանակ հակառակորդի քաղաքացիական բնակչության և ռազմագերիների հետ վարվելու կարգը	1	Հայրենասիրական դաստիարակություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ
9. Շարային պատրաստություն	9.1. Ձինվորական պատիվ տալը հրամանատարին (ավագին)՝ նրա մոտով անցնելիս	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
10. Հոգեբանական պատրաստություն	10.1. Զգուշություն, զգոնություն, ուշադրություն	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
11. Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում	11.1. Տեխնաձին բնույթի արտակարգ իրավիճակներ հատուկ օբյեկտներում: Զանգվածային և ոչ ընտրողական ոչնչացման զինմիջոցների գործադրում: Վարքի կանոնները	3	Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում

	11.2. Կենսապահովումն արտակարգ իրավիճակներում. բնակատեղի (ապաստարանի) ձևավորումը և քողարկումը տեղանքում առկա միջոցներով	1	Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում
12. Առաջին օգնության հիմունքներ	12.1. Ստամոքսաղիքային տրակտի խանգարումներ: Թունավորում: Նախազգուշական միջոցառումները: ԱՕ	1	Առաջին օգնության հիմունքներ
	12.2. Ալերգիկ ռեակցիաներ: Նախազգուշական միջոցառումները: ԱՕ	1	Առաջին օգնության հիմունքներ
	12.3. Արտաքին գործոնների ազդեցությունը: Արևահարում: Ցրտահարում: Նախազգուշական միջոցառումները: ԱՕ	1	Առաջին օգնության հիմունքներ

Թեմա 1.1.	
Հայկական բանակի ռազմավարությունն ու մարտավարությունը նոր դարաշրջանում (5 ժամ)	
Նպատակը	
Պատկերացնել, թե ինչպես էին նոր դարաշրջանում նոր զինատեսակի կիրառումը, ռազմավարական և մարտավարական մտահղացումներն ազդում ճակատամարտի և պատերազմի ելքի վրա: Ձևավորել հայրենասիրական աշխարհայացք, կարևորել ազգի նվիրյալների, զինված պայքարի դերը ազգի և երկրի պաշտպանության գործում:	
Վերջնարդյունքները	

Կարող է նկարագրել XVII դարում Սյունիքի ազատագրական պայքարում Դավիթ բեկի և նրա զինակիցների ռազմավարությունն ու մարտավարությունը: Կարող է նկարագրել ֆիդայիների պարտիզանական գործողությունների ռազմավարությունը: Գիտի, թե ինչ նոր զինատեսակներ են ստեղծվել և կիրառվել Առաջին աշխարհամարտի ժամանակ և ինչպես են դրանք ազդել մարտավարության վրա: Կարող է ներկայացնել Կովկասյան ճակատում և Մերձավոր Արևելքում հայ կամավորների սխրանքները: Գիտի անկախության համար Հայաստանի առաջին Հանրապետության բանակի դերը Մայիսյան հերոսամարտի օրերին: Կարող է նկարագրել Լեռնահայաստանի համար պայքարում Գարեգին Նժդեհի կիրառած մարտավարությունը:	
Բովանդակությունը	
XVII դարում Սյունիքի ազատագրական պայքար: Դավիթ բեկի և նրա զինակիցների ռազմավարությունն ու մարտավարությունը Ֆիդայական շարժում: Անդրանիկ զորավարի մարտավարությունը Առաջին աշխարհամարտ: Կամավորական շարժում: Հայկական լեգեոն Հայկական բանակը 1918–1920 թթ.: Մայիսյան հերոսամարտեր Լեռնահայաստանի ազատագրական պայքարը. Գարեգին Նժդեհի մարտավարությունը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ձինդեկի ուղղորդմամբ անհատապես կամ ենթախմբով ինտերնետում ուսումնասիրում և ներկայացնում են Առաջին աշխարհամարտում առաջին տանկերի, ինքնաթիռների, սուզանավերի, մարտական քիմիական զենքի, գնդացրի, կապի միջոցների ազդեցությունը մարտական գործողությունների արդյունավետության վրա: Ձինդեկի ուղղորդմամբ անհատապես կամ ենթախմբով գրականությունից ուսումնասիրում և ներկայացնում են Գարեգին Նժդեհի «գայլախմբերի» մարտավարությունը:	Ռազմավարություն Մարտավարություն Անուղղակի գործողություններ Ռազմական հնարքներ

Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա - Կարող է օգտվել համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից, նյութի համակարգչային ներկայացում ապահովել: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Կարող է ինտերնետի նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Հայոց պատմություն, համաշխարհային պատմություն - Ծանոթ է Հին աշխարհի պատերազմների պատմությանը:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
7,8,11,13,14,15,16,17,18,19,23,25,30,31,32,36,39,44,48	
Թեմա 2.1	
Զինվորի գործառույթը մարտի դաշտում (4 ժամ)	
Նպատակը	
Իմանալ զինվորի հիմնական գործառույթները մարտի դաշտում հարձակման ժամանակ, պաշտպանությունում, դետքում, դիտակետում, տիրապետել դրանց իրականացման ալգորիթմին, գործողությունների ձևերին ու միջոցներին, հստակ պատկերացում ունենալ, կարողանալ տեղաշարժվել, դիրքավորվել, քողարկվել, դիտարկում իրականացնել:	
Վերջնարդյունքները	

Կարողանում է ընտրել կրակային կամ դիտարկման դիրքը և դիրքավորվել, քողարկվել, դիտարկել հակառակորդին: Կարողանում է տեղաշարժվել մարտի դաշտում կամ դետքի կազմում, այդ թվում՝ քողարկված:	
Բովանդակությունը	
Զինվորը հարձակման ժամանակ Զինվորը պաշտպանությունում Զինվորը դետքում Զինվորը՝ որպես դիտորդ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Զինղեկի ուղղորդմամբ ինտերնետից գտնում են տեսաֆիլմեր «Զինվորի տեղաշարժը մարտի դաշտում» թեմայով, հեռադիտակների և գիշերային դիտարկման սարքերի մասին:	Մարտավարություն Հարձակում, պաշտպանություն Դիտարկում, քողարկում Զգուշություն, զգոնություն
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա - Կարող է օգտվել համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից, նյութի համակարգչային ներկայացում ապահովել: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Կարող է ինտերնետի նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, իր մտքերն արտահայտել գրավոր և	

բանավոր, այնպես, որ խոսքը համապատասխանի լսարանին:

Կենսաբանություն - Կենդանական աշխարհի ներկայացուցիչների քողարկումը բնության մեջ:

Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ

2,4,5,12,15,19,30,31,33,34,39,41,46,47,48

Թեմա 3.1.

Զինվորի տեղաշարժը մարտի դաշտում (3 ժամ)

Նպատակը

Մարտական իրավիճակում հմտորեն, արագ փոխել կրակային դիրքը, քողարկված տեղաշարժվել՝ ապահովելով սեփական անվտանգությունը և մարտական առաջադրանքի հաջող կատարումը:

Հրաձգության մի կայուն դիրքավորումից հմտորեն անցնել մյուսին՝ կախված մարտական իրավիճակից:

Վերջնարդյունքները

Կարողանում է հմտորեն դեպի կողք գլորումով փոխել կրակային դիրքը:

Հակառակորդի քթի տակ կարող է հմտորեն և քողարկված սողեսող տեղաշարժով փոխել դիրքը (առաջ, հետ, աջ և ձախ), տեղաշարժվել անաղմուկ քայլերով:

Բովանդակությունը

Հրաձգության դիրքի փոփոխում՝ գլորումով դեպի կողք Քողարկված տեղաշարժ մարտի դաշտում. քողարկված սողեսող տեղաշարժ (առաջ, հետ, աջ և ձախ): Անաղմուկ քայլերով տեղաշարժ:	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ուսումնասիրել համապատասխան տեսադասերը: Դեպի կողք, հետ ու առաջ գլորումով քողարկված տեղաշարժվել 10-ական մետր: Տեղանքում չոր ճյուղերի պայմաններում փորձել անաղմուկ քայլերով անցնել 20 մետր տարածություն: Անցկացվում են գործնական վարժանքներ տվյալ թեմայով՝ յուրացնելով դրանք մինչև հմտություն: Վարժանքը սկզբում անել առանց զենքի, հետո միայն զենքով (դրա նմանակիչով):	Քողարկում Կարողություն, հմտություն Անվտանգություն, պաշտպանվածություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է ընկալել և յուրացնել նյութը: Ֆիզկուլտուրա - Նախավարժանք: Աշակերտների ֆիզիկական որակների զարգացում. ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, շարժումների կոորդինացիա, հավասարակշռության զգացողություն: Կենսաբանություն - Մարմնի անատոմիան, հենաշարժիչ, մկանաջլային, շնչառական համակարգեր: Հավասարակշռության և շարժումների կոորդինացիայի կենտրոններ (ներքին ականջ, ուղեղիկ): Վայրի գազանների անաղմուկ քայլերը որսի ժամանակ: Ֆիզիկա - Հավասարակշռություն, շարժումների կոորդինացիա: Կայունություն, ծանրության կենտրոն: Իներցիա: Պտտական շարժում: Ուժի բազուկ:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	

3,4,5,6,15,33,39,46,47,48

ԹԵՄԱ 4.1

Հրաձգություն ինքնաձիգից (5 ժամ)

Նպատակը

Տիրապետել հրաձգության կանոններին:

Իմանալ ինքնաձիգի հնարավոր խափանումները հրաձգության ժամանակ և կարողանալ դրանք վերացնել տեղում:

Կանխավ իմանալ փամփշտատուփում վերջին փամփուշտի առկայությունը, արագ փոփոխել այն և շարունակել հրաձգությունը՝ առանց փակադակը քաշելու և ինքնաձիգը վերալիցքավորելու:

Վերջնարդյունքները

Տիրապետում է հրաձգության կանոններին:

Գիտի ստուգել և տեղում վերացնել ինքնաձիգի խափանումները:

Գիտի փամփշտատուփում վերջին փամփուշտի առկայությունը ահազանգելու ձևը և կարող է արագ փոփոխել այն՝ առանց ինքնաձիգը վերալիցքավորելու:

Բովանդակությունը

Ինքնաձիգից հրաձգության կանոնները

Ինքնաձիգի հնարավոր խափանումները հրաձգության ժամանակ և դրանց վերացման եղանակները

Ինքնաձիգի փամփոշտատուի դատարկման ահազանգումը և արագ փոփոխումը մարտի ընթացքում	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Տվում է առաջադրանք՝ ինքնաձիգի պայմանական խափանում և առաջարկվում է վերացնել այն: Ցուցադրվում է լուսաձիր գնդակներով վերջին 3 փամփոշտի լիցքավորման ճանապարհով փամփոշտատուի ահազանգումը, հաշվարկվում է վերջին փամփոշտի տեղը, արագ փոխվում է փամփոշտատուի՝ դատարկ փամփոշտատուի ձեռքով հատուկ գրպանիկ:	Պատկերացումներ-գիտելիքներ-կարողություններ-հմտություններ Կանոն, անընդհատություն, շարունակականություն Անվտանգություն
Միջառարկայական կապեր	
Ֆիզկուլտուրա - Ֆիզիկական որակներ՝ ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, հավասարակշռության զգացողություն և շարժումների կոորդինացիա: Նախավարժանք, ճիշտ («փորով») շնչառություն, շնչառական վարժանքներ: Կենսաբանություն - Մարմնակազմություն՝ հենաշարժողական համակարգ, մկանային համակարգ, ջրեր: Շնչառական համակարգ, շնչառություն ստոծանիով («փորով»): Հավասարակշռության և շարժումների կոորդինացիան կազմակերպող օրգաններ. ներքին ականջ և ուղեղիկ: Ֆիզիկա - Հավասարակշռություն, ծանրության կենտրոն, կայունություն, պտտական շարժում, պտտման առանցք, գլորում, իներցիա, հետհարված:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	

5,6,33,39,46,47,48

ԹԵՄԱ 4.2.

Ձեռքի բեկորային նոնակներ (2 ժամ)

Նպատակը

Իմանալ ձեռքի բեկորային Փ-1, ՔԴ-5, Ջ-1 նոնակների նշանակությունը (յուրաքանչյուրի), ծանոթ լինել դրանց կառուցվածքին, հստակ իմանալ դրանց մարտավարական-տեխնիկական պարամետրերը, պատկերացնել դրանց անվտանգության մակարդակները և վստահ լինել դրանց կիրառման դեպքում:

Տիրապետել ձեռքի բեկորային նոնակի նետման տեխնիկային տեղում կանգնած դրությունից:

Վերջնարդյունքները

Գիտի ձեռքի բեկորային Փ-1, ՔԴ-5, Ջ-1 նոնակներից յուրաքանչյուրի նշանակությունը, ծանոթ է դրանց իրանի և բոցավառիչի ներքին կառուցվածքին և աշխատանքին, կարող է ներկայացնել դրանց մարտավարական-տեխնիկական պարամետրերը, կարող է ցուցադրել դրանց անվտանգության 5 մակարդակները:

Կարողանում է տեղում կանգնած դրությունից ձեռքի ուսումնական բեկորային նոնակը ճիշտ նետել:

Բովանդակությունը

Ձեռքի բեկորային Փ-1, ՔԴ-5, Ջ-1 նոնակների նշանակությունը, կառուցվածքը, մարտավարական-տեխնիկական պարամետրերը, անվտանգության մակարդակները

Ձեռքի բեկորային նոնակի նետման տեխնիկան

Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Քանդել-հավաքել ձեռքի ուսումնական նոնակը, ցուցադրել դրա անվտանգության 5 մակարդակները, բացատրել դրա բոցավառիչի աշխատանքը: Ցուցադրել նոնակի նետման ճիշտ տեխնիկան:	Պատկերացումներ-գիտելիքներ-կարողություններ-հմտություններ «Գրպանի հրետանի» Անընդհատություն, շարունակականություն Անվտանգություն
Միջառարկայական կապեր	
Ֆիզկուլտուրա - Ֆիզիկական որակներ՝ ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, հավասարակշռության զգացողություն և շարժումների կոորդինացիա: Նախավարժանք, ճիշտ («փորով») շնչառություն, շնչառական վարժանքներ, նոնակի նետում: Կենսաբանություն - Մարմնակազմություն՝ հենաշարժողական համակարգ, մկանային համակարգ, ջլեր: Շնչառական համակարգ, շնչառություն ստոծանիով («փորով»): Հավասարակշռության և շարժումների կոորդինացիան կազմակերպող օրգաններ. ներքին ականջ և ուղեղիկ: Ֆիզիկա - Հավասարակշռություն, ծանրության կենտրոն, կայունություն, պտտական շարժում, պտտման առանցք, գլորում, իներցիա, անկյան տակ նետված մարմնի շարժումը, հետագիծ:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
5,6,33,39,46,47,48	

Թեմա 5.1.
Ինժեներական զինամթերք (2 ժամ)
Նպատակը
Ճանաչել հակատանկային, հակահետևակային ականները, իմանալ դրանց նշանակությունը, դրանցից բխող վտանգը, ընդհանուր կառուցվածքը, հիմնական մարտավարական-տեխնիկական պարամետրերը, դրանց հետ վարվելու անվտանգության կանոնները: Ծանոթ լինել «ծուղակ-ականներից» բխող վտանգին: Իմանալ ինժեներական արգելափակոցների, ականադաշտերի նշանակությունը: Ճանաչել ականադաշտերի նախազգուշացման նշանները:
Վերջնարդյունքները
Կարող է տարբերել հակահետևակային ՄՄՀ-1, ՄՄՀ-2, ՄՈՒ-50, հակատանկային ՏՄ57 (ՏՄ-62) ականները, գիտի դրանց նշանակությունը, մարտավարական-տեխնիկական պարամետրերը, գիտի դրանց հետ վարվելու անվտանգության կանոնները: Օրինակներով կարող է նկարագրել «ծուղակ-ականներից» բխող վտանգները: Գիտի ինժեներական արգելափակոցների, ականադաշտերի նշանակությունն առաջնագծի պաշտպանության համար: Կարող է նկարագրել ականադաշտերի նախազգուշացման նշանները:
Բովանդակությունը
Հակատանկային և հակահետևակային ականներ Ծուղակ-ականներ: Ընդհանուր կառուցվածքը, նշանակությունը, մարտավարական-տեխնիկական պարամետրերը, անվտանգության միջոցառումները Ինժեներական արգելափակոցներ: Ականադաշտեր: Ականադաշտերի նախազգուշացման նշանները

Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Նկարել ականադաշտերի զգուշացման նշանները:	Պատկերացումներ-գիտելիքներ-կարողություններ-հմտություններ Անվտանգություն. պաշտպանվածություն-քողարկում
Միջառարկայական կապեր	
Ֆիզկուլտուրա - Ֆիզիկական որակներ՝ ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, հավասարակշռության զգացողություն և շարժումների կոորդինացիա: Նախավարժանք, ճիշտ («փորով») շնչառություն, շնչառական վարժանքներ: Աշխարհագրություն, բնագիտություն - Տեղանք: Տեղանքի տեսակները և բնութագրերը: Հողային կազմը: Ֆիզիկա - Պայթյուն:	
Կապը Հանրակրթության Չափորոշչի Ավագ Դպրոցի Վերջնարդյունքների հետ	
5,6,33,39,46,47,48	
Թեմա 6.1.	
Տեղագրական քարտեզի տվյալ կետում դեպի տեղանքի առարկան եղած ուղղության որոշումը (1 ժամ)	
Նպատակը	
Ուղղորդված անկյան օգնությամբ տեղագրական քարտեզի տվյալ կետում որոշել դեպի կոնկրետ առարկան եղած ուղղությունը:	

Վերջնարդյունքները	
Գիտի ինչ է տեղագրական քարտեզի կոորդինատային և կիլոմետրային ցանցը, ինչ է ուղղորդված անկյունը: Ուղղորդված անկյան օգնությամբ կարողանում է տեղագրական քարտեզի տվյալ կետում որոշել դեպի կոնկրետ առարկան եղած ուղղությունը:	
Բովանդակությունը	
Տեղագրական քարտեզի տվյալ կետում դեպի տեղանքի առարկան եղած ուղղության որոշումը Տեղագրական քարտեզի կոորդինատային և կիլոմետրային ցանց. ուղղորդված (դիրեկցիոն) անկյուն	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Սովորել տեղանքի առարկաների պայմանական նշանները: Տեղագրական քարտեզի վրա որևէ կոնկրետ կետում որոշել տրված առարկայի ուղղորդված անկյունը:	Տեղանք Քարտեզ, կոորդինատային և կիլոմետրային ցանց Ուղղորդված (դիրեկցիոն) անկյուն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Բնագիտություն, աշխարհագրություն - Երկիր, հորիզոնի կողմեր, աշխարհագրական և մագնիսական բևեռներ, հասարակած, միջօրեականներ և զուգահեռականներ, երկայնություն և լայնություն, կոորդինատներ, միավորներ, տեղանք, ռելիեֆ, տեղանքի առարկաներ, տեղագրական քարտեզ, պայմանական նշաններ, կոորդինատային և կիլոմետրային ցանց, ուղղորդված (դիրեկցիոն) անկյուն:	

Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
3,4,5,6,39,48	
Թեմա 7.1.	
Զինվորի գործունեությունը լեռնային պայմաններում (2 ժամ)	
Նպատակը	
Ներկայացնել լեռնային տեղանքի մարտավարական հատկանիշները հարձակման և պաշտպանության տեսանկյունից: Իմանալ լեռնային խիստ պայմաններում գործելու նախապայմանները:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է նկարագրել լեռնային ռելիեֆը, ցույց տալ դրա մարտավարական հատկանիշները, թվարկել լեռնային վտանգները և դրանց նախապատրաստվելու ձևերը:	
Բովանդակությունը	
Լեռներ: Լեռնային պայմանները: Լեռնային տեղանքի մարտավարական հատկանիշները Նախապատրաստական աշխատանքներ. Ֆիզիկական-հոգեբանական պատրաստություն, տեխնիկական պատրաստություն, փորձի ձեռքբերում, բարձր լեռնային պայմաններին հարմարվելը, համապատասխան հանդերձանքով, սննդով ապահովումը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ

Դիտել տեսաֆիլմ լեռնային զորքերի մասին:	Լեռնային պայմաններ Մարտավարական հատկանիշներ, դժվարությունների հաղթահարում
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Բնագիտություն, աշխարհագրություն - Երկիր, տեղանք, լեռնային ռելիեֆ, տեղանքի առարկաներ, լեռնագագաթներ, սառցադաշտեր, եղանակը լեռներում, օդի ճնշումը, թթվածի պարունակությունը բարձր լեռնային շրջանում, քամիները լեռներում, թթվածնային քաղց, լեռնագնացներ: Կենսաբանություն - Ֆիզիոլոգիան լեռներում. շնչառության համակարգ, թթվածնային քաղց, արյան շրջանառությունը և սրտի աշխատանքը լեռներում, շնչարգելություն, աշխատունակություն, արևահարություն, ցրտահարություն, ջրագրկում: Ֆիզիկա - Մթնոլորտային ճնշում, լեռնային օպտիկա, կայծակ, խոնավություն, ջրի եռման աստիճանը՝ ըստ բարձրության:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
4,26,30,34,46,47,48	
Թեմա 8.1.	
ՀՀ ԶՈՒ կանոնադրություն. զինծառայողի պատասխանատվությունը (1 ժամ)	
Նպատակը	
Պատկերացնել բանակային ծառայության առանձնահատկությունները, բանակային կարգ ու կանոնը, զինծառայողի	

պատասխանատվությունը:	
Վերջնարդյունքները	
Գիտի՝ ինչ է պատասխանատվությունը և ինչ պատասխանատվություն է սպասում զինծառայողին պետերի հրամանը չկատարելու (ոչ պատշաճ կատարելու) դեպքում:	
Բովանդակությունը	
Զինծառայողի պատասխանատվության տեսակները Պատասխանատվությունը հրամանը չկատարելու կամ ոչ պատշաճ կատարելու համար	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Զինղեկի ուղղորդմամբ անհատապես ուսումնասիրում են «ՀՀ ԶՈՒ կարգապահական կանոնագրքի» զինծառայողի պատասխանատվության վերաբերյալ նորմերը:	Կանոնակարգություն, կանոնադրական նորմ Իրավունքներ և պարտականություններ Կառավարում, ենթակայություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր, տրամաբանված: Հասարակագիտություն - Հասարակական փոխհարաբերություններ: Իրավունքներ և պարտականություններ: Պատասխանատվություն: Քրեական և վարչական պատասխանատվություն: Զինվորական կարգապահություն:	

Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
24,33,34,37,39,41,48	
Թեմա 8.2	
Միջազգային մարդասիրական իրավունք (ՄՄԻ). Պատերազմի ժամանակ հակառակորդի քաղաքացիական բնակչության և ռազմագերիների հետ վարվելու կարգը (1 ժամ)	
Նպատակը	
Ներդնել հստակ, իրավական և բարոյական տեսանկյունից ճիշտ դիրքորոշումներ ընդհարումների ժամանակ մարտադաշտում հայտնված որոշ կատեգորիայի մարդկանց նկատմամբ: Իմանալ հակառակորդի քաղաքացիական բնակչության և ռազմագերիների հետ վարվելու կարգը:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է ընդհանուր գծերով նկարագրել հակառակորդի քաղաքացիական բնակչության և ռազմագերիների իրավունքները, գիտի դրանց խախտման դեպքում սպասվող իրավական հետևանքների մասին:	
Բովանդակությունը	
Միջազգային մարդասիրական իրավունք (ՄՄԻ) Պատերազմի ժամանակ հակառակորդի քաղաքացիական բնակչության և ռազմագերիների հետ վարվելու կարգը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ

Հանդիպում ՀՀ ԿԽՄԿ ներկայացուցչի հետ. գրույց առաջադրված թեմայով:	Պատերազմ և խաղաղություն Մարդասիրություն, կարեկցանք, խիղճ Մարդասիրական առաքելություն Միջազգային մարդասիրական իրավունք
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր, տրամաբանված: Հասարակագիտություն - Միջազգային իրավունք:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
17,37,39,48	
Թեմա 9.1.	
Զինվորական ողջույնի կատարումը՝ առանց զենքի, տեղում և շարժման ընթացքում (1 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ կատարել շարային կանոնադրության նորմը՝ զինվորական ողջույնը տեղում և շարժման ընթացքում:	
Վերջնարդյունքները	

Կարողանում է, շարային կանոնադրության համաձայն, զինվորական ողջունը տալը տեղում և շարժման ընթացքում:	
Բովանդակությունը	
Զինվորական ողջունի կատարումը առանց զենքի	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ցուցադրել շարային վարժածներն այս թեմայից:	Զինվորական կանոնադրություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները: Ֆիզկուլտուրա – Շարային պատրաստություն: Շարային քայլ, շարային կեցվածք:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
37,41, 48	
Թեմա 10.1	
Զգուշություն, զգոնություն, ուշադրություն (1 ժամ)	
Նպատակը	

Կարևորել զգույշ, զգոն, ուշադրիր լինելը մարտական և այլ արտակարգ իրավիճակներում:	
Վերջնարդյունքները	
Պատկերացնում է զգուշության, զգոնության, ուշադրության կարևորությունն առաջավոր գծում, մարտական հերթապահության ժամանակ, այլ արտակարգ իրավիճակներում:	
Բովանդակությունը	
Զգուշություն, զգոնություն, ուշադրություն	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Զրույց ազատամարտի վետերանների հետ:	Լիդերության ձգտում, հոգեբանական համատեղելիություն Միասնականություն Ընկերություն, կարգապահություն
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա – Կարող է օգտվել համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից, նյութը ներկայացնել համակարգչային Power Point ծրագրով: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Կարող է ինտերնետի օտար լեզվով նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Հայոց պատմություն, համաշխարհային պատմություն - Ծանոթ է տարբեր ժամանակների պատերազմների պատմությանը, մարդկային կորուստներին և տառապանքներին:	

Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
33,34,36,39,46,48	
Թեմա 11.1.	
Տեխնաձին բնույթի արտակարգ իրավիճակներ հատուկ օբյեկտներում: Զանգվածային և ոչ ընտրողական ոչնչացման զինմիջոցների գործադրում: Վարքի կանոնները և պաշտպանության ձևերը (3 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ արագ և ճիշտ արձագանքել ստեղծված տեխնաձին արտակարգ իրավիճակին, որը և անվնաս մնալ:	
Վերջնարդյունքները	
Գիտի հատուկ օբյեկտներում ծագած տեխնաձին արտակարգ իրավիճակներում վարքի կանոնները: Պատկերացնում է զանգվածային և ոչ ընտրողական ոչնչացման զինմիջոցների գործադրման դեպքում առաջ եկած սպառնալիքները և պաշտպանության ձևերը:	
Բովանդակությունը	
Հրդեհներ և պայթյուններ: Հիդրոդինամիկական վթարներ: Վարքի կանոնները Վթարներ ուժեղ ներգործող թունավոր և ռադիոակտիվ նյութերի արտանետումով: Վարքի կանոնները Միջուկային, քիմիական, կենսաբանական, գեոֆիզիկական զենքեր: Վակուումային և թեմոբար զենքեր: Պաշտպանության ձևերը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ

Դիտել տեսաֆիլմ՝ հատուկ օբյեկտներում տեխնաժին արտակարգ իրավիճակների վերաբերյալ: Կազմակերպել քննարկում: Իրականացնել ուսումնական տարիանում դպրոցում՝ հրդեհների և պայթյունների, հիդրոդինամիկական վթարների հետ կապված սցենարով: Անցկացնել աշակերտական անձնակազմի նախնական հրահանգավորում, գործառույթների բաշխում, տարահանում և արդյունքների վերլուծում:	Աղետներ, արտակարգ իրավիճակներ Անվտանգություն, վարքի կանոններ Համագործակցություն Տարահանում:
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Ֆիզիկա - Էլեկտրական հոսանք: Ամրություն: Ռադիացիա, ատոմային էներգիա, ատոմակայաններ: Ջերմամիջուկային ռեակցիա: Ատոմային զենք: Քիմիա - Քիմիական ակտիվ, թունավոր նյութեր, քլոր: Ծանր մետաղներ: Քիմիական զենք: Կենսաբանություն - Քիմիական և ջերմային այրվածքներ. պաշտպանությունը: Վիրուսներ: Կենսաբանական զենք:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
2,5,6,8,15,19,21,39,46,48	
Թեմա 11.2.	
Կենսապահովումն արտակարգ իրավիճակներում. բնակատեղի (ապաստարանի) ձևավորումը և քողարկումը տեղանքում առկա միջոցներով (1 ժամ)	
Նպատակը	

Կարողանալ արտակարգ իրավիճակներում պահպանել օրգանիզմի կենսապահովումը՝ բնակատեղի (ապաստարանի) ձևավորման և դրա քողարկման շնորհիվ:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է արտակարգ իրավիճակում բնակատեղի (ապաստարան) ձևավորել և այն քողարկել:	
Բովանդակությունը	
Բնակատեղի (ապաստարանի) ձևավորումը և քողարկումը տեղանքում առկա միջոցներով	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Տեղանքում առկա միջոցներով բնակատեղի (ապաստարան) ձևավորել և այն քողարկել:	Վտանգ, անվտանգություն Կենսապահովում Կանխատեսում, պլանավորում, հաղթահարում
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
2,5,6,8,15,19,21,39,46,48	

Թեմա 12.1.	
Ստամոքսաղիքային տրակտի խանգարումներ: Թունավորում: Նախազգուշական միջոցառումները: ԱՕ (1 ժամ)	
Նպատակը	
Իմանալ և կարողանալ կիրառել նախազգուշական միջոցառումներ ստամոքսաղիքային տրակտի հնարավոր խանգարումների և թունավորման դեմ, իսկ դրանց նախանշանների ի հայտ գալու դեպքում մինչև մասնագետ-բժշկի գալը տուժածին ցուցաբերել ԱՕ:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է ներկայացնել ստամոքսաղիքային տրակտի հնարավոր խանգարումների և թունավորման դեմ նախազգուշական միջոցառումները: Կարող է նկարագրել դրանց նախանշանները և անհրաժեշտության դեպքում ԱՕ ցույց տալ:	
Բովանդակությունը	
Ստամոքսաղիքային տրակտի խանգարումներ: Թունավորում: Նախազգուշական միջոցառումները: ԱՕ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Իրավիճակի մոդելավորում և գործողությունների մշակում:	Կանխարգելում Իրավիճակի գնահատում, մոդելավորում և փորձարարություն (իրավիճակի խաղարկում) Աջակցություն, փոխօգնություն
Միջառարկայական կապեր	

Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ:

Կենսաբանություն - Մարսողական համակարգ: Խանգարումներ: Թունավորում. միջոցառումները:

Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ

2,15,39,46,48

Թեմա 12.2.

Ալերգիկ ռեակցիաներ: Նախազգուշական միջոցառումները: ԱՕ (1 ժամ)

Նպատակը

Կիրառել նախազգուշական միջոցառումներ հնարավոր ալերգիկ դրսևորումների դեպքում, իսկ դրանց նախանշանների ի հայտ գալու դեպքում մինչև մասնագետ-բժշկի գալը տուժածին ԱՕ ցույց տալ:

Վերջնարդյունքները

Կարող է ներկայացնել հնարավոր ալերգիկ դրսևորումների դեպքում նախազգուշական միջոցառումները:

Կարող է նկարագրել դրանց նախանշանները և անհրաժեշտության դեպքում ԱՕ ցույց տալ:

Բովանդակությունը

Ալերգիկ ռեակցիաներ: Նախազգուշական միջոցառումները: ԱՕ:

Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Իրավիճակի մոդելավորում և գործողությունների մշակում:	Կանխարգելում Իրավիճակի գնահատում, մոդելավորում և փորձարարություն (իրավիճակի խաղարկում) Աջակցություն, փոխօգնություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Կենսաբանություն - Ալերգիա. միջոցառումները:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
2,15,39,46,48	
Թեմա 12.3	
Արտաքին գործոնների ազդեցությունը: Արևափայտություն: Ցրտահարություն: Նախազգուշական միջոցառումները: ԱՕ (1 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ կանխել արևափայտությունը, ցրտահարությունը նախազգուշական միջոցառումների շնորհիվ, իսկ նախանշանների դեպքում իրականացնել ԱՕ:	
Վերջնարդյունքները	

Գիտի արևահարությունից պաշտպանվելու ձևերն ու միջոցները, հատկապես՝ սարերում: Ծանոթ է արևահարության նախանշաններին և կարող է իրականացնել ԱՕ:

Գիտի ցրտահարությունից պաշտպանվելու ձևերն ու միջոցները, նախապատրաստական աշխատանքները վատ եղանակին և սարերում: Կարող է նկարագրել ցրտահարության նախանշանները և, անհրաժեշտության դեպքում, իրականացնել ԱՕ:

Բովանդակությունը

Արտաքին գործոնների ազդեցությունը

Արևահարում: Ցրտահարում: Նախազգուշական միջոցառումները: ԱՕ

Գործնական աշխատանքներ

Ընդհանրական գաղափարներ

Տեսաֆիլմի դիտում. վտանգները լեռներում:

Իրավիճակի մոդելավորում:

Նախազգուշական միջոցառումների իրականացում լեռնային արշավ գնալուց առաջ:

Կանխարգելում

Աջակցություն

Միջառարկայական կապեր

Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ:

Կենսաբանություն - Արևահարություն, ցրտահարություն: Կանխարգելիչ և պաշտպանական միջոցառումներն ու միջոցները: Բարձր կալորիականության սննդամթերք:

Ֆիզիկա - Լուսային ճառագայթում: Ուլտրամանուշակագույն և ինֆրակարմիր ճառագայթներ: Լուսային ճառագայթի անդրադարձը ձյունից:

Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ

2,15,39,46,48

11-րդ դասարան
բաժիններ և թեմաներ

Բաժին	Թեմա	Ժամաքանակ	Հիմնական գաղափարներ
1. Ռազմարվեստի պատմություն. ՀՀ զինված ուժեր	1.1. Հայկական բանակի ռազմավարությունն ու մարտավարությունը նորագույն դարաշրջանում	4	Հայրենասիրական դաստիարակություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ

2. Մարտավարության հիմունքներ	2.1. Մոտոհրաձգային ջրկի գործողությունները	6	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
3. Մարտավարական-ֆիզիկական պատրաստություն	3.1. Զոկի բացազատված շարքի վերադասավորումը շարասյան: Հակառակ զորաշարժը	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
4. Կրակային պատրաստություն	4.1. Զինվորների այլ սպառազինությունը	2	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	4.2. Տարբեր դիրքավորումներից ձեռքի ուսումնական բեկորային նռնակների նետում՝ ըստ հեռահարության և ճշգրտության: Անվտանգության միջոցառումները նռնակների կիրառման ժամանակ	1	
5. Ինժեներական պատրաստության հիմունքներ	5.1. Տեղանքի ամրաշինական սարքավորում. անհատական խրամատներ, խրամուղի, հաղորդակցման ուղի	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	5.2. Տարածքի ականապատման նախանշաններ: Պատերազմից մնացած չպայթած զինամթերքի մասին իրազեկում	1	
6. Ռազմական տեղագրության հիմունքներ	6. 1. Տեղորոշում: Սեփական տեղադիրքի որոշումը քարտեզի վրա:	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	6.2. Կրակի քարտի կազմումը	1	
7. Լեռնային հատուկ պատրաստության հիմունքներ	7.1. Տեղաշարժը լեռնային պայմաններում	3	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
8. Իրավական	8.1. ՀՀ ԶՈՒ կանոնադրություն: Զորամասի	3	Հայրենասիրական դաստիարակություն

պատրաստություն	վերակարգ		Մարդասիրություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	8.2. Միջազգային մարդասիրական իրավունք (ՄՄԻ): Զինված ընդհարումների ընթացքում մարտական գործողությունների վարման արգելված եղանակներ և միջոցներ	1	
9. Շարային պատրաստություն	9.1. Շարային վարժաձևերն ու շարժումը գենքով: Հրամանատարին (ավագին) գինվորական պատիվ տալը (ողջունելը)՝ գենք կրելու պարագայում	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
10. Կապ և տեղեկատվական անվտանգություն	10.1. ՀՀ ՁՈՒ կապի և հեռահաղորդակցության միջոցները	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
11. Հոգեբանական պատրաստություն	11.1. Անորոշություն, տագնապ, վախ, խուճապ	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	11.2. Տագնապի հաղթահարման ձևերը: Հոգեբանական կայունություն	1	
12. Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում	12.1. Բնակչության պաշտպանության հիմնական ձևերը, միջոցները և միջոցառումները արտակարգ իրավիճակներում և պատերազմի ժամանակ	1	Անվտանգ կենսագործունեություն և կենսապահովում
	12.2. Կենսապահովումն արտակարգ իրավիճակներում. սննդային ապահովումը	1	
13. Առաջին օգնության հիմունքներ	13.1. Հենաշարժիչ համակարգի վնասվածքներ: ԱՕ:	1	Առաջին օգնության հիմունքներ
	13.2. Վիրավորների տեղափոխությունը մարտադաշտից	1	

Թեմա 1.1.
Հայկական բանակի ռազմավարությունն ու մարտավարությունը նորագույն դարաշրջանում (4 ժամ)
Նպատակը
Պատկերացնել, թե ինչպես էին նորագույն դարաշրջանում նոր զինատեսակի կիրառումը, ռազմավարական և մարտավարական մտահղացումներն ազդում ճակատամարտի և պատերազմի ելքի վրա: Ձևավորել հայրենասիրական աշխարհայացք, կարևորել բանակի դերը երկրի պաշտպանության գործում: Պատկերացում ունենալ հակամարտությունների ուղղակի և անուղղակի գործողությունների ռազմավարության և մարտավարության մասին:
Վերջնարդյունքները
Գիտի, թե ինչ նոր զինատեսակներ են կիրառվել II աշխարհամարտում և, դրա հետ կապված, ինչ նոր ռազմավարություն և մարտավարություն է կիրառվել: Պատկերացում ունի «սառը» պատերազմի՝ որպես միջազգային հակամարտություններում անուղղակի գործողությունների ռազմավարության հետ: Գիտի Արցախի ազատագրման համար հայ ժողովուրդի պայքարի կարևոր հանգամանքները, ծանոթ է Շուշիի ազատագրման օպերացիային: Կարող է ներկայացնել 2016 թ. Ապրիլյան ռազմական գործողությունների առանձնահատկությունները և նկարագրել Արցախի դիրքապահների հերոսական գործողությունները:
Բովանդակությունը
Երկրորդ աշխարհամարտ. նոր զինատեսակներ և նոր մարտավարություն

«Սառը» պատերազմ: Սպառազինության մրցավազք: Աշխարհի գոյության համընդհանուր սպառնալիքը: ԽՍՀՄ-ի փլուզումը: ՀՀ անկախացումը
Հայ ժողովուրդի պայքարն Արցախի ազատագրման համար: Շուշիի ազատագրման օպերացիան
2016 թ. ապրիլյան ռազմական գործողությունները, հակառակորդի կիրառած մարտավարությունն ու զինատեսակները: Արցախի
դիրքապահների հերոսական գործողությունները: Ապրիլյան իրադարձությունների նշանակությունը

Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Դիտել տեսաֆիլմ:	Ռազմավարություն և մարտավարություն Ուղղակի և անուղղակի գործողություններ Ռազմական հնարքներ
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա - Կարող է օգտվել համակարգչից ու ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից և նյութի համակարգչային ներկայացում ապահովել: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Կարող է ինտերնետի նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Հայոց պատմություն - Արցախյան պատերազմ: Շուշիի ազատագրումը: Համաշխարհային պատմություն - Երկրորդ համաշխարհային պատերազմ, սառը պատերազմ: ԽՍՀՄ փլուզումը:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,11,15,16,17,18,19,23,25,28,31,33,37,39,40,48	

Թեմա 2.1
Մոտոհրաձգային ջոկի գործողությունները (6 ժամ)
Նպատակը
Պատկերացում ունենալ ժամանակակից համազորային մարտի մասին: Ուսուցանել մոտոհրաձգային ջոկի գործողությունները մարտական իրավիճակում: Ձևավորել խմբային որակներ՝ մարտական և այլ արտակարգ իրավիճակում արդյունավետ գործելու համար:
Վերջնարդյունքները
Պատկերացում ունի ժամանակակից համազորային մարտի մասին: Կարող է ցուցադրել ջոկի երթակարգը, նախամարտական և մարտական կարգը: Կարող է նկարագրել և ցուցադրել ջոկի գործողությունները հարձակման և պաշտպանության ժամանակ:
Բովանդակությունը
Ժամանակակից համազորային մարտ. բնութագիրը, տեսակները Մոտոհրաձգային ջոկի երթակարգը, նախամարտական և մարտական կարգը, մարտական հնարավորությունները Մոտոհրաձգային ջոկը հարձակման ժամանակ: Ջոկի տեղաշարժը մարտի դաշտում Մոտոհրաձգային ջոկը պաշտպանությունում Թիրախների ընտրությունը և դրանց վերացման մարտավարությունը

Հակառակորդի դիպուկահարների և դիվերսիոն-հետախուզական խմբերի դեմ պայքարը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Տեղանքում իրականացնում են հարձակողական գործողությունների մոդելավորում՝ ջոկի մակարդակով, գրոհող և կրակային աջակցության խմբերի առանձնացմամբ:	Մարտավարություն Հարձակում, պաշտպանություն Դիտարկում, քողարկում Զգուշություն, զգոնություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, իր մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր, այնպես, որ խոսքը համապատասխանի լսարանին:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,44,47,48	
Թեմա 3.1.	
ՄՀՋ շարասյան բացազատումը շղթայի: Շղթայի վերադասավորումը շարասյան (1 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ անցնել ՄՀՋ մարտական զորակարգի, իսկ ականապատ տարածքի հաղթահարման, զրահատեխնիկայի հետևից տեղաշարժվելու համար վերադասավորվել շարասյան՝ ապահովելով սեփական անվտանգությունը և մարտական առաջադրանքի հաջող	

կատարումը:	
Վերջնարդյունքները	
Սովորողները կարող են հմտորեն բացազատվել շղթայի և նորից արագ վերադասավորվել շարասյան:	
Բովանդակությունը	
ՄՀՋ նախամարտական, մարտական զորակարգը և զորաշարժը Ջոկի շարասյան բացազատումը շղթայի և հակառակ վերադասավորումը (զորաշարժը) Ականապատ դաշտի հաղթահարումը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ուսումնասիրել համապատասխան տեսադասերը: Ցուցադրել ՄՀ ջոկի շարասյան բացազատումը շղթայի և հակառակ վերադասավորումը (զորաշարժը): Պայմանական ականապատ դաշտի հաղթահարումն անցումով:	Մարտական կարգ Շարասյուն, շղթա Ջորաշարժ, բացազատում, վերադասավորում Անվտանգություն, պաշտպանվածություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութն ընկալել, յուրացնել: Ֆիզկուլտուրա - Նախավարժանք: Աշակերտների ֆիզիկական որակների զարգացում. ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, շարժումների կոորդինացիա, հավասարակշռության զգացողություն:	

Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,44,47,48	
ԹԵՄԱ 4.1	
Զինվորների այլ սպառազինությունը (2 ժամ)	
Նպատակը	
Պատկերացում ունենալ ՀՀ ՁՈՒ զինվորի կողմից կիրառվող սպառազինության այլ տեսակներից, իմանալ դրանց նշանակությունը և հիմնական մարտավարական-տեխնիկական պարամետրերը:	
Վերջնարդյունքները	
Գիտի ՐՊԿ ձեռքի գնդացրի, ՊԿ գնդացրի և ՇԲԴ դիպուկահար հրացանի նշանակությունը, հիմնական մարտավարական-տեխնիկական պարամետրերը, կարող է ներկայացնել դրանց ընդհանուր կառուցվածքը, գործածության առանձնահատկությունները: Գիտի ՐՊԴ-7 հակատանկային նռնականետի նշանակությունը, կառուցվածքը, գործողության սկզբունքը:	
Բովանդակությունը	
ՐՊԿ ձեռքի գնդացրի, ՊԿ գնդացրի և ՇԲԴ դիպուկահար հրացանի նշանակությունը, հիմնական մարտավարական-տեխնիկական պարամետրերը, ընդհանուր կառուցվածքը, գործածության առանձնահատկությունները ՐՊԴ-7 հակատանկային նռնականետի նշանակությունը, կառուցվածքը, գործողության սկզբունքը, նշանառությունը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ

Տեսաֆիլմի դիտում հրաձգային զենքերի (զնդացիրներ, դիպուկահար հրացաններ), ձեռքի նռնականետերի մասին:	Պատկերացումներ-գիտելիքներ-կարողություններ-հմտություններ Գնդացիր, դիպուկահար հրացան, ձեռքի նռնականետ Անվտանգություն
Միջառարկայական կապեր	
Ֆիզկուլտուրա - Ֆիզիկական որակներ՝ ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, հավասարակշռության զգացողություն և շարժումների կոորդինացիա: Նախավարժանք, ճիշտ («փորով») շնչառություն, շնչառական վարժանքներ: Կենսաբանություն - Լսողության համակարգ, թմբկաթաղանթ: Տեսողություն: Ֆիզիկա - Օպտիկա, իներցիա, հետհարված:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշիչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,44,47,48	
ԹԵՄԱ 4.2.	
Տարբեր դիրքավորումներից ձեռքի ուսումնական բեկորային նռնակների նետում՝ ըստ հեռահարության և ճշգրտության: Անվտանգության միջոցառումները նռնակների կիրառման ժամանակ (1 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ նետել ձեռքի բեկորային ուսումնական նռնակը տարբեր դիրքավորումներից բավականաչափ հեռու և ճշգրիտ: Տիրապետել	

ձեռքի բեկորային նոնակի կիրառման անվտանգության կանոններին:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է ըստ նորմատիվների, տարբեր դիրքավորումներից ձեռքի ուսումնական բեկորային նոնակները նետել ըստ հեռահարության և ճշգրտության: Տիրապետում է ձեռքի բեկորային նոնակի կիրառման անվտանգության կանոններին:	
Բովանդակությունը	
Տարբեր դիրքավորումներից ձեռքի ուսումնական բեկորային նոնակների նետում՝ ըստ հեռահարության և ճշգրտության Անվտանգության միջոցառումները նոնակների կիրառման ժամանակ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ուսումնական Փ-1, ՔԴ-5 նոնակների նետման վարժանքներ՝ ըստ հեռահարության և ճշգրտության:	Ձեռքի ուսումնական բեկորային նոնակներ Անվտանգություն
Միջառարկայական կապեր	
Ֆիզկուլտուրա - Ֆիզիկական որակներ՝ ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, հավասարակշռության զգացողություն և շարժումների կոորդինացիա: Նախավարժանք, ճիշտ («փորով») շնչառություն, շնչառական վարժանքներ, նոնակի նետում: Կենսաբանություն - Մարմնակազմություն՝ հենաշարժողական համակարգ, մկանային համակարգ, ջլեր: Շնչառական համակարգ, շնչառություն ստոծանիով («փորով»): Հավասարակշռության և շարժումների կոորդինացիան ապահովող օրգաններ. ներքին ականջ և	

ուղեղիկ: Ֆիզիկա - Հավասարակշռություն, ծանրության կենտրոն, կայունություն, պտտական շարժում, պտտման առանցք, գլորում, իներցիա, անկյան տակ նետված մարմնի շարժումը, նետման անկյուն, հետագիծ:
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
1,44,47,48
Թեմա 5.1.
Տեղանքի ամրաշինական սարքավորում. անհատական խրամատներ, խրամուղի, հաղորդակցման ուղի (1 ժամ)
Նպատակը
Իմանալ խրամատի, խրամուղու, խրամախորշի նշանակությունը, տեղյակ լինել դրանց կառուցվածքի, հուսալիության և քողարկման խնդիրներին:
Վերջնարդյունքները
Գիտեն խրամատի, խրամուղու, խրամախորշի նշանակությունը, տեղյակ են դրանց կառուցվածքին, հուսալիության և քողարկման խնդիրներին:
Բովանդակությունը
Առաջավոր գծի ամրաշինական ապահովումը. խրամատ, խրամուղի, խրամախորշ

Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Դիտել ուսումնական տեսաֆիլմ: Պատրաստել առաջավոր գծի փոքրաչափ մոդել:	Առաջավոր գիծ, ամրաշինական ապահովում, խրամատ, խրամուղի, խրամախորշ Անվտանգություն. պաշտպանվածություն-քողարկում
Միջառարկայական կապեր	
Աշխարհագրություն, բնագիտություն - Տեղանք: Տեղանքի տեսակները և բնութագրերը: Հողային կազմը: Ֆիզիկա - Պայթյուն: Խոցում: Մարում: Շեղում:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,4, 44,47,48	
Թեմա 5.2.	
Տարածքի ականապատման նախանշաններ: Իրազեկում պատերազմից մնացած չպայթած զինամթերքի մասին (1 ժամ)	
Նպատակը	
Ապահովել անձնական և հասարակական անվտանգությունը հնարավոր ականապատված տեղանքում, չպայթած զինամթերքի մոտակայքում հայտնվելու դեպքում:	
Վերջնարդյունքները	

Կարող է ներկայացնել տարածքի ականապատման նախանշանները: Գիտի վարքի կանոնները՝ ինչպես գործել պատերազմից մնացած չպայթած զինամթերք հայտնաբերելու դեպքում:	
Բովանդակությունը	
Տարածքի ականապատման նախանշաններ Իրազեկում պատերազմից մնացած չպայթած զինամթերքի մասին	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Նկարել ականադաշտերի զգուշացման նշանները:	Ականապատում, զգուշացման նշաններ և նախանշաններ Վտանգ, ահազանգում Անվտանգություն
Միջառարկայական կապեր	
Աշխարհագրություն, բնագիտություն - Տեղանք: Տեղանքի տեսակները և բնութագրերը: Ֆիզիկա - Պայթյուն:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,4, 44,47,48	

Թեմա 6.1.	
Տեղորոշում: Սեփական տեղադիրքի որոշումը քարտեզի վրա (1 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ տեղագրական քարտեզի վրա որոշել սեփական տեղադիրքը:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է տեղագրական քարտեզի վրա որոշել սեփական տեղադիրքը՝ ըստ տրված կոորդինատների, ըստ մի գծի վրա չգտնվող կողմնորոշիչների, GPS տեղորոշման սարքով:	
Բովանդակությունը	
Տեղորոշում: Սեփական տեղադիրքի որոշումը քարտեզի վրա	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Տեղագրական քարտեզի վրա որոշել սեփական տեղադիրքը տարբեր եղանակներով և միջոցներով:	Տեղանք, տեղորոշում, տեղագրական քարտեզ Կոորդինատներ, կողմնորոշիչներ, GPS տեղորոշման սարք
Միջառարկայական կապեր	

Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Բնագիտություն, աշխարհագրություն - Երկիր, հորիզոնի կողմեր, աշխարհագրական և մագնիսական բևեռներ, հասարակած, միջօրեականներ և զուգահեռականներ, երկայնություն և լայնություն, կոորդինատներ, միավորներ, տեղանք, ռելիեֆ, տեղանքի առարկաներ, տեղագրական քարտեզ, պայմանական նշաններ, կողմնորոշիչներ:
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
1,4, 44,47,48
Թեմա 6.2.
Կրակի քարտի կազմումը (1 ժամ)
Նպատակը
Սովորել կազմել կրակի քարտ՝ կրակային սեկտորում գտնվող տեղանքի կարևորագույն առարկաների պայմանական նշումներով և հեռավորության, բարձրության մոտավոր հաշվարկներով:
Վերջնարդյունքները
Կարող է տեղագրական քարտեզի օգնությամբ կամ արտաքին դիտարկմամբ ու մոտավոր չափումներով կազմել կրակի քարտ՝ տեղանքի կարևորագույն առարկաների (կողմնորոշիչների) դիրքերի նշումներով, անվանումներով և հեռավորություններով ու բարձրություններով:
Բովանդակությունը
Կրակի քարտի կազմումը

Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Արտաքին դիտարկմամբ ու մոտավոր չափումներով կազմել կրակի քարտեզ՝ տեղանքի կարևորագույն առարկաների (կողմնորոշիչների) դիրքերի նշումներով, անվանումներով և հեռավորություններով ու բարձրություններով:	Տեղանք, տեղագրական քարտեզ, տեղանքի հատակագիծ-սխեմա Կրակային քարտ:
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Բնագիտություն, աշխարհագրություն - Տեղանք, ռելիեֆ, տեղանքի առարկաներ, տեղագրական քարտեզ, պայմանական նշաններ, տեղորոշում, կողմնորոշիչներ, հեռավորության և բարձրության որոշում:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշիչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,4, 44,47,48	
Թեմա 7.1.	
Տեղաշարժը լեռնային պայմաններում (3 ժամ)	
Նպատակը	
Պատրաստ լինել գործելու լեռնային միջին դժվարության տեղանքում:	
Վերջնարդյունքները	

Կարող է թվարկել բարդ լեռնային տեղանքում ինքնապահովման և փոխադարձ ապահովման միջոցներն ու միջոցառումները: Կարող է անվտանգության ձևերի և պարզագույն միջոցների կիրառմամբ թեք տեղանքով բարձրանալ և իջնել, հաղթահարել ձյունապատ (սառցապատ) տեղանքը:	
Բովանդակությունը	
Ինքնապահովում և փոխադարձ ապահովում. անվտանգության միջոցներն ու միջոցառումները Թեք տեղանքով բարձրանալն ու իջնելը Ձյունապատ (սառցապատ) տեղանքի հաղթահարումը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Կազմակերպել արշավ դեպի մոտակա լեռներ (բարձունքներ): Նայել ուսումնական տեսաֆիլմ լեռնագնացության մասին:	Լեռնային պայմաններ Անվտանգություն, ինքնապահովում, փոխադարձ ապահովում
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Բնագիտություն, աշխարհագրություն - Երկիր, տեղանք, լեռնային ռելիեֆ, տեղանքի առարկաներ, լեռնագագաթներ, սառցադաշտեր, եղանակը լեռներում, օդի ճնշումը, թթվածի պարունակությունը բարձր-լեռնային շրջանում, քամիները լեռներում, թթվաձնային քաղց, լեռնագնացներ: Կենսաբանություն - Ֆիզիոլոգիան լեռներում, շնչառության համակարգ, թթվաձնային քաղց, արյան շրջանառությունը և սրտի աշխատանքը լեռներում, շնչարգելություն, աշխատունակություն, արևահարություն, ցրտահարություն, ջրազրկում: Ֆիզիկա - Մթնոլորտային ճնշում, լեռնային օպտիկա, կայծակ, խոնավություն:	

Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,4, 34, 44,46, 47,48	
Թեմա 8.1.	
ՀՀ ԶՈՒ կանոնադրություն: Զորամասի վերակարգ (3 ժամ)	
Նպատակը	
Պատկերացում ունենալ բանակային կարգ ու կանոնի, զորամասում վերակարգի բնույթի և դրա առանձին տեսակների վերաբերյալ:	
Վերջնարդյունքները	
Գիտի՝ ինչ է օրվա վերակարգը. ժամապահի պարտականությունները, նրա անձեռնմխելիությունը: Գիտի զենքի լիցքավորման և լիցքաթափման կարգը:	
Բովանդակությունը	
Զորամասի օրվա վերակարգ Ժամապահի պարտականությունները և գործողությունները: Ժամապահի անձեռնմխելիությունը Զենքի լիցքավորման և լիցքաթափման կարգը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ

Զինղեկի ուղղորդմամբ ուսումնասիրում են «ՀՀ ԶՈՒ Կայազորային և պահակային ծառայության կանոնագիրքը»:	Կանոնակադրություն, կանոնադրական նորմ Իրավունքներ և պարտականություններ
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր, տրամաբանված: Հասարակագիտություն - Հասարակական փոխհարաբերություններ: Իրավունքներ և պարտականություններ: Զինվորական կարգապահություն:	
Կապը Հանրակրթության Չափորոշչի Ավագ Դպրոցի Վերջնարդյունքների հետ	
1,2,39,46,48	
Թեմա 8.2	
Միջազգային մարդասիրական իրավունք (ՄՄԻ). Զինված ընդհարումների ընթացքում մարտական գործողությունների վարման արգելված եղանակներ և միջոցներ (1 ժամ)	
Նպատակը	
Իմանալ զինված ընդհարումների ընթացքում մարտական գործողությունների վարման արգելված եղանակներն ու և միջոցները	
Վերջնարդյունքները	
Պատկերացում ունի զինված ընդհարումների ընթացքում մարտական գործողությունների վարման արգելված եղանակների ու միջոցների,	

դրանց խախտման համար սպասվող իրավական հետևանքների մասին:	
Բովանդակությունը	
Միջազգային մարդասիրական իրավունք (ՄՄԻ) Զինված ընդհարումների ընթացքում մարտական գործողությունների վարման արգելված եղանակներ և միջոցներ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Հանդիպում ՀՀ ԿԽՄԿ ներկայացուցչի հետ. զրույց առաջադրված թեմայով:	Միջազգային մարդասիրական իրավունք, միջազգային կոնվենցիաներ և պայմանագրեր Իրավական նորմ
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր, տրամաբանված: Հասարակագիտություն - Միջազգային իրավունք: Միջազգային իրավունքի սուբյեկտ, միջազգային իրավունքի նորմ:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,9,10,15,19,39,41,46,48	
Թեմա 9.1.	
Շարային վարժածներն ու շարժումը զենքով: Հրամանատարին (ավագին) զինվորական պատիվ տալը (ողջունելը)՝ զենք կրելու պարագայում	

(1 ժամ)	
Նպատակը	
Կատարել ՀՀ ԶՈւ շարային կանոնադրության նորմը՝ զինվորական պատիվ տալը հրամանատարին (ավագին) զենք կրելու պարագայում:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է, շարային կանոնադրության համաձայն, զինվորական պատիվ տալ հրամանատարին (ավագին) զենք կրելու պարագայում:	
Բովանդակությունը	
Շարային վարժաձևերն ու շարժումը զենքով Հրամանատարին (ավագին) զինվորական պատիվ տալը (ողջունելը) զենք կրելու պարագայում	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ցուցադրել այս թեմային առնչվող շարային վարժաձևերը:	Զինվորական կանոնադրություն ՀՀ ԶՈՒ շարային կանոնագիրք
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները: Ֆիզկուլտուրա - Շարային պատրաստություն: Շարային քայլ, շարային կեցվածք:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	

37,41, 48

Թեմա 10.1

ՀՀ ՋՈՒ կապի և հեռահաղորդակցության ձևերն ու միջոցները (1 ժամ)

Նպատակը

Ընդհանուր պատկերացում ունենալ ժամանակակից մարտերում կապի կարևորության, ՀՀ ՋՈՒ կապի և հեռահաղորդակցության միջոցների ու ձևերի վերաբերյալ:

Վերջնարդյունքները

Կարող է ներկայացնել կապի կարևորությունը ժամանակակից մարտերում, թվարկել կապի և հեռահաղորդակցության ձևերն ու միջոցները:

Բովանդակությունը

ՀՀ ՋՈՒ կապի և հեռահաղորդակցության ձևերն ու միջոցները

Լարային, ռադիո և համակարգչային, ազդանշանային կապ: Տվյալների մշակում

Գործնական աշխատանքներ

Ընդհանրական գաղափարներ

Զրույց «Կապի կարևորությունը մարտում» թեմայով:

Հեռահաղորդակցություն

Զինվորական կապ, կապի ձև և միջոց

Տվյալների մշակում

Միջառարկայական կապեր
Ինֆորմատիկա - Կարող է օգտվել համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից, նյութը ներկայացնել համակարգչային Power Point ծրագրով: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) – Կարող է ինտերնետի օտար լեզվով նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Ֆիզիկա - Ռադիո, ռադիոհաճախականություն, հեռագիր:
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
1,2,3,4,5,10,12,15,16,39,41,46,48
Թեմա 11.1
Հոգեբանական կայունություն (2 ժամ)
Նպատակը
Կարևորել հոգեբանական կայունությունը մարտական և այլ արտակարգ իրավիճակներում, ցուցաբերել նման որակներ ուսումնավարժական գործընթացում:
Վերջնարդյունքները
Պատկերացնում է հոգեբանական կայունության դերը մարտում, այլ արտակարգ իրավիճակներում: Տիրապետում է հոգեբանական կայունության հասնելու առանձին ձևերին:

Բովանդակությունը	
Անորոշություն, տազնապ, վախ, խուճապ Տազնապի հաղթահարման ձևերը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Զրույց ազատամարտի վետերանների հետ:	Անորոշություն, տազնապ, վախ, խուճապ Հոգեբանական կայունություն
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա - Կարող է օգտվել համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից, ներկայացնել նյութը համակարգչային Power Point ծրագրով: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Կարող է ինտերնետի օտար լեզվով նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Հայոց պատմություն, համաշխարհային պատմություն - Ծանոթ է տարբեր ժամանակների պատերազմներում վախի, խուճապի և դրան հակառակ՝ անվախության, հոգեկան կայունության վճռորոշ նշանակությանը մարտի ելքի համար:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
33,34,36,39,46,48	
Թեմա 12.1.	

Բնակչության պաշտպանության հիմնական ձևերը, միջոցները և միջոցառումներն արտակարգ իրավիճակներում և պատերազմի ժամանակ (1 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ արագ և ճիշտ արձագանքել ստեղծված արտակարգ իրավիճակին, պատերազմական իրադրությանը, մնալ ողջ և անվնաս:	
Վերջնարդյունքները	
Գիտի արտակարգ իրավիճակում ահազանգման ազդանշանները: Գիտի ինչպես գործել արտակարգ իրավիճակներում, իրականացնել տարհանում: Գիտի անհատական և կոլեկտիվ պաշտպանության այլ ձևերն ու եղանակները, կիրառվող միջոցները: Գիտի ռմբապաստարանի տեղը դպրոցում և բնակության վայրում: Պատկերացում ունի բնակչության պաշտպանության պետական միասնական համակարգի մասին:	
Բովանդակությունը	
Բնակչության պաշտպանության հիմնական ձևերը, միջոցները և միջոցառումներն արտակարգ իրավիճակներում և պատերազմի ժամանակ Բնակչության պաշտպանության պետական միասնական համակարգ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Դիտել տեսաֆիլմ՝ թեմայի վերաբերյալ:	Աղետներ, արտակարգ իրավիճակներ Տագնապի ազդանշաններ Անվտանգություն, վարքի կանոններ

Միջառարկայական կապեր
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Ֆիզիկա - Ատոմային էներգիա, ատոմակայաններ: Ջերմամիջուկային ռեակցիա: Ատոմային զենք: Խոցող գործոններ: Քիմիա - Քիմիական ակտիվ, թունավոր նյութեր, քլոր: Ծանր մետաղներ: Քիմիական զենք: Կենսաբանություն - Քիմիական և ջերմային այրվածքներ. պաշտպանությունը: Վիրուսներ: Կենսաբանական զենք:
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
2,5,6,8,15,19,21,39,46,48
Թեմա 12.2.
Կենսապահովումն արտակարգ իրավիճակներում. սննդային ապահովումը (1 ժամ)
Նպատակը
Կարողանալ արտակարգ իրավիճակներում պահպանել օրգանիզմի նորմալ գործունեությունը սնունդով ապահովման՝ դրա հայթայթման, մշակման և պահպանման ձևով:
Վերջնարդյունքները
Ճանաչում է ուտելու համար պիտանի և բուժիչ հատապտուղները, խոտաբույսերը, արմատապտուղները, սնկերը, կարող է դրանք պատրաստել սննդի և բուժական նպատակներով:
Բովանդակությունը

Սննդի հայթայթումը Սննդի համար պիտանի բուսատեսակների ճանաչումը, հավաքումն ու մշակումը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Տեղանքում գնահատել վայրի մրգերի, հատապտուղների, խոտաբույսերի, արմատապտուղների, սնկերի սննդային և բուժական նշանակությունը	Վտանգ, անվտանգություն Կենսապահովում Բուժիչ հատապտուղներ, խոտաբույսեր, արմատապտուղներ
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Կենսաբանություն - Ես և շրջակա աշխարհը: Սննդի համար պիտանի վայրի մրգեր, հատապտուղներ, խոտաբույսեր, արմատապտուղներ, սնկեր. հավաքումը, մշակումը, պահպանումը:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
2,5,6,8,15,19,21,39,46,48	
Թեմա 13.1.	
Հենաշարժիչ համակարգի վնասվածքներ: ԱՕ (1 ժամ)	
Նպատակը	

Կարող է ճանաչել հենաշարժիչ համակարգի հնարավոր վնասվածքը, վնասված հատվածն անշարժացնել առկա միջոցներով՝ բացառելու հետագա վնասումները և մեղմելու ցավերը տեղափոխության ժամանակ:	
Վերջնարդյունքները	
Պատկերացում ունի հենաշարժիչ համակարգի հնարավոր վնասվածքների, առկա վտանգների վերաբերյալ: Գիտի վնասված հատվածների անշարժացման ձևերը և կարող է դա անել առկա միջոցներով:	
Բովանդակությունը	
Հենաշարժիչ համակարգի վնասվածքներ: ԱՕ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Պայմանական տուժածի հենաշարժիչ համակարգի պայմանական վնասվածքի անշարժացում առկա միջոցներով:	Հենաշարժիչ համակարգ Աջակցություն, փոխօգնություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Կենսաբանություն - Հենաշարժիչ համակարգ. վնասվածքներ: Գիտակցություն: Շնչառություն: Սրտի աշխատանք: Արյունատար համակարգ. արյունահոսություն: Շոկ:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշիչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	

2,15,39,46,48	
Թեմա 13.2.	
Վիրավորների տեղափոխությունը մարտադաշտից (1 ժամ)	
Նպատակը	
Սովորել վիրավորին հանել կրակի տակից՝ սեփական անվտանգության ապահովմամբ:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է կողքանց սողեսող ձևով կամ թաքստոցից պարանով քաշելով հանել վիրավորին կրակի տակից:	
Բովանդակությունը	
Վիրավորին մոտենալը և նրա հետ հոգեբանական կապ հաստատելը Հրատապ գործողությունները Վիրավորների տեղափոխությունը մարտադաշտից կողքանց սողեսող ձևով, թաքստոցից պարանով քաշելով	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Իրավիճակի մոդելավորում և գործողությունների մշակում: Փորսող մոտեցումը վիրավորին: Վիրավորի կողքանց սողեսող տեղափոխությունը: Վիրավորի տեղափոխությունը՝ թաքստոցից պարանով քաշելով:	Սեփական անվտանգություն Իրավիճակի գնահատում, մոդելավորում և փորձարարություն (իրավիճակի խաղարկում)

	Աջակցություն, փոխօգնություն
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Կենսաբանություն - Վնասվածքներ, վերքեր: Արյունատար համակարգ, արյունահոսություն: Հենաշարժիչ համակարգ. վնասվածքներ: Գիտակցություն: Շնչառություն: Սրտի աշխատանք: Շոկ: Ֆիզիկա - Շփում: Շփման հաղթահարման աշխատանք:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
2,15,39,46,48	

**12-րդ դասարան
Բաժիններ և թեմաներ**

Բաժին	Թեմա	Ժամաքանակ	Հիմնական գաղափարներ
1. Ռազմարվեստի պատմություն. ՀՀ զինված ուժեր	1.1. Զինվորական երգում. բովանդակությունը, երգում տալու կարգը:	1	Հայրենասիրության դաստիարակություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ
	1.2. ՀՀ ԶՈՒ կադրերի պատրաստման համակարգը: ՀՀ ԶՈՒ Ռազմական բազմաբնույթ և Ռազմական ավիացիոն ինստիտուտների ընդունելության կարգը:	1	
2. Մարտավարության հիմունքներ	2.1. Մոտոհրաձգային ջոկի պայքարը հակառակորդի հարձակման միջոցների դեմ:	2	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
3. Կրակային պատրաստություն	3.1. Նշանառության ճշգրտումներ	2	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
4. Լեռնային հատուկ պատրաստության հիմունքներ	4.1. Լեռնահրաձգային պատրաստություն	3	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
5. Իրավական պատրաստություն	5.1. ՀՀ ԶՈՒ կանոնադրություն. Զինծառայողների հիմնական իրավունքներն ու պարտականությունները	1	Հայրենասիրության դաստիարակություն Մարտական պատրաստության հիմունքներ

6. Կապ և տեղեկատվական անվտանգություն	6.1. Տեղեկատվական անվտանգություն	2	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
7. Հոգեբանական պատրաստություն	7.1. Հոգեբանական պատերազմ	1	Մարտական պատրաստության հիմունքներ
8. Առաջին օգնության հիմունքներ	8.1. Կենսական կարևոր օրգանների գործունեության խանգարումներ: ԱՕ	4	Առաջին օգնության հիմունքներ

Թեմա 1.1.
Ձինվորական երդում (1 ժամ)
Նպատակը
Ընկալել զինվորական երդման գաղափարը: Պատկերացում կազմել զինվորական երդում տալու կարգի և ձևի մասին: Սովորել երդման տեքստը: Ձևավորել հայրենասիրական աշխարհայացք:
Վերջնարդյունքները
Պատկերացում ունի զինվորական երդման գաղափարի, զինվորական երդում տալու կարգի և ձևի մասին:

Սովորել է զինվորական երդման տեքստը և երդում տալու կարգը:	
Բովանդակությունը	
Զինվորական երդում. բովանդակությունը, երդում տալու կարգը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Դիտել տեսաֆիլմ:	Զինվորական երդում
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա - Կարող է օգտվել համակարգչից ու ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից և նյութի համակարգչային ներկայացում ապահովել: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Կարող է ինտերնետի նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Կարող է արտահայտիչ կարդալ զինվորական երդման տեքստը, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Հայոց պատմություն - Երդում:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,18,19,40,41,48	
Թեմա 1.2.	

ՀՀ ԶՈՒ կադրերի պատրաստման համակարգը (1 ժամ)	
Նպատակը	
Ծանոթանալ ՀՀ ԶՈՒ կադրերի պատրաստման համակարգին, զինվորական մասնագիտությամբ շարունակելու հնարավորությանը: Ձևավորել հայրենասիրական աշխարհայացք, կարևորել բանակի դերը երկրի պաշտպանության գործում:	
Վերջնարդյունքները	
Պատկերացում ունի ՀՀ ԶՈՒ կադրերի պատրաստման համակարգի, զինվորական մասնագիտությունների վերաբերյալ:	
Բովանդակությունը	
ՀՀ ԶՈՒ կադրերի պատրաստման համակարգը. ՀՀ ԶՈՒ Ռազմական բազմաբնույթ և Ռազմական ավիացիոն ինստիտուտների ընդունելության կարգը:	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ծանոթանալ ՀՀ ՊՆ «Ես եմ», «Պատիվ ունեմ» ծրագրերին:	Ռազմական ուսումնական հաստատություններ
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ:	

Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ
1,2,7,15,17,18,19,23,26,30,34,35,36,41,48
Թեմա 2.1
Մոտոհրաձգային ջոկի պայքարը հակառակորդի հարձակման միջոցների դեմ (2 ժամ)
Նպատակը
Պատկերացում կազմել հակառակորդի զրահատեխնիկայի և օդային հարձակման միջոցների դեմ պայքարի մոտոհրաձգային ջոկի հնարավորությունների մասին: Ձևավորել խմբային որակներ մարտական և այլ արտակարգ իրավիճակում արդյունավետ գործելու համար:
Վերջնարդյունքները
Պատկերացում է կազմում հակառակորդի զրահատեխնիկայի նկարագրերի, պարամետրերի, առանձնահատկությունների, դրանց թույլ կողմերի մասին: Կարող է թվարկել ՄՀՋ հակատանկային միջոցները: Կարող է թվարկել հակառակորդի օդային հարձակման միջոցների դեմ պայքարի ՄՀՋ հնարավորությունները: Գիտի դրանց դեմ հրաձգային կրակի հեռավորության և առաջանցիկ նշանառության մասին:
Բովանդակությունը
Հակառակորդի տանկերի ու զրահամեքենաների դեմ պայքարը Տանկերի ու զրահամեքենաների բնութագրերը Տանկերի ու զրահամեքենաների խոցելի տեղերը և թույլ կողմերը Մոտոհրաձգային ջոկի հնարավորությունները տանկերի և զրահամեքենաների դեմ պայքարելիս Օդային հարձակման միջոցների դեմ պայքարը

Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Տվյալ թեմայով ուսումնական տեսաֆիլմի դիտում:	Մարտավարություն, «թույլ օղակի» գաղափարը Զրահատեխնիկա, ավիացիա, ԱԹՍ Հակատանկային միջոցներ
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, իր մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր, այնպես, որ խոսքը համապատասխանի լսարանին:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,44,47,48	
ԹԵՄԱ 3.1	
Նշանառության ճշգրտումներ (2 ժամ)	
Նպատակը	
Կարողանալ հաշվարկել ինքնաձիգից նշանառության ճշգրտումները տեղաշարժվող հակառակորդի և տարբեր ուժգնության կողային քամու դեպքում:	

Կարողանալ որոշել նշանակետի հեռավորությունը, ինչպես նաև քամու շարժման արագությունն ու ուղղությունը:	
Վերջնարդյունքները	
Գիտի հաշվարկել AKM, AK-74 ինքնաձիգներից նշանառության ճշգրտումները հակառակորդի տեղաշարժի և կողային քամու դեպքում: Կարող է որոշել նշանակետի հեռավորությունը, ինչպես նաև քամու շարժման արագությունն ու ուղղությունը:	
Բովանդակությունը	
Հրաձգության ճշգրտումներ Հակառակորդի տեղաշարժի նկատմամբ նշանառության ճշգրտումները Կողային քամու դեպքում նշանառության ճշգրտումները Նշանակետի հեռավորության, քամու արագության և ուղղության որոշման եղանակները	
1. Գործնական աշխատանքներ	2. Ընդհանրական գաղափարներ
Տեսաֆիլմի դիտում հրաձգային զենքերի, ձեռքի նռնականետերի, հրաձգության ճշգրտումների մասին:	Պատկերացումներ-գիտելիքներ-կարողություններ-հմտություններ Ինքնաձիգ, ձեռքի նռնականետ Նշանառության ճշգրտումներ Կողային քամի: Քամու ուժգնություն Անվտանգություն
Միջառարկայական կապեր	
Ֆիզկուլտուրա - Ֆիզիկական որակներ՝ ուժ, արագություն, ճկունություն, դիմացկունություն, հավասարակշռության զգացողություն և շարժումների կոորդինացիա:	

Նախավարժանք, ճիշտ («փորով») շնչառություն, շնչառական վարժանքներ:

Ֆիզիկա - Իներցիա, արագություն, անկյան տակ նետված մարմնի շարժման հետազիծ, օդի ճնշում, օդի խտություն:

Կապը Հանրակրթության չափորոշի միջին դպրոցի վերջնարդյունքների հետ

1,44,47,48

Թեմա 4.1.

Լեռնահրաձգային պատրաստություն (3 ժամ)

Նպատակը

Կարողանալ ընտրել, ամրացնել և քողարկել դիտարկման և հրաձգության վայրը: Տիրապետել հրաձգության հիմնական դիրքավորումներին և դրանց անցումներին լեռնային թեք տարածքներում: Իմանալ բարձր լեռնային տեղանքում հրաձգության առանձնահատկությունները:

Վերջնարդյունքները

Գիտի դիտարկման և հրաձգության վայրին ներկայացվող պահանջները:
Հստակ տիրապետում է թեք տարածքներում հրաձգության հիմնական դիրքավորումներին և դրանց անցումներին:
Գիտի բարձր լեռնային տեղանքում հրաձգության առանձնահատկությունները:

Բովանդակությունը

Լեռնահրաձգային պատրաստություն

Դիտարկման, հրաձգության վայրի ընտրությունը, ամրացումն ու քողարկումը լեռներում

Հրաձգային դիրքավորումները լեռներում տեղաշարժի ժամանակ Հրաձգության վարման առանձնահատկությունները լեռներում	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Լեռնային տեղանքում ընտրել ա) հրաձգության, բ) դիտարկման վայրեր, քողարկել առձեռն միջոցներով: Թեք տեղանքում ցուցադրել անցումներ հրաձգային դիրքավորումների, հրաձգության սեկտորի փոփոխություն՝ ըստ հրահանգի:	Լեռնահրաձգային պատրաստություն Բարձր-լեռնային պայմաններ, դիտարկում, հրաձգություն, քողարկում
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Բնագիտություն, աշխարհագրություն - Երկիր, տեղանք, լեռնային ռելիեֆ, տեղանքի առարկաներ, լեռնագագաթներ, սառցադաշտեր, եղանակը լեռներում, օդի ճնշումը, թթվածի պարունակությունը բարձր լեռնային շրջանում, քամիները լեռներում, թթվածնային քաղց: Կենսաբանություն - Ֆիզիոլոգիան լեռներում. շնչառության համակարգ, թթվածնային քաղց, արյան շրջանառությունը և սրտի աշխատանքը լեռներում, շնչարգելություն, աշխատունակություն, արևահարություն, ցրտահարություն, ջրազրկում: Ֆիզիկա - Մթնոլորտային ճնշում, օդի նոսրացում, լեռնային օպտիկա, խոնավություն:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	

1,4, 34, 44,46, 47,48

Թեմա 5.1.

ՀՀ ՋՈՒ կանոնադրություն: Ձինծառայողների հիմնական իրավունքներն ու պարտականությունները (1 ժամ)

Նպատակը

Պատկերացում ունենալ բանակային կարգուկանոնի մասին, իմանալ զինծառայողների հիմնական իրավունքներն ու պարտականությունները:

Վերջնարդյունքները

Պատկերացնում է բանակային կարգուկանոնը: Կարող է թվարկել զինծառայողների հիմնական իրավունքներն ու պարտականությունները:

Բովանդակությունը

ՀՀ ՋՈՒ կանոնադրություն
Ձինծառայողների հիմնական իրավունքներն ու պարտականությունները
Նրանց իրավունքների խախտման բողոքարկման կարգը

Գործնական աշխատանքներ

**Ընդհանրական
գաղափարներ**

Ձինդեկի ուղղորդմամբ ուսումնասիրում են «ՀՀ ՋՈՒ կարգապահական կանոնագիրքը»:

Կանոնակադրություն,

	կանոնադրական նորմ հրավումքներ և պարտականություններ
Միջառարկայական կապեր	
Հայոց լեզու – Կարող է կարդալ, հասկանալ կարդացածը, առանձնացնել կարևոր գաղափարները, մտքերն արտահայտել գրավոր և բանավոր, տրամաբանված: Հասարակագիտություն - Հասարակական փոխհարաբերություններ: Իրավունքներ և պարտականություններ: Զինվորական կարգապահություն:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
1,2,37, 39,46,48	
Թեմա 6.1	
Տեղեկատվական անվտանգություն (1 ժամ)	
Նպատակը	
Պատկերացնել ՀՀ ՀՈՒ-ում տեղեկատվական անվտանգության հիմնախնդիրը: Ունենալ հասկացողություն «ռազմական ոլորտի պետական և ծառայողական գաղտնիքի» մասին:	
Վերջնարդյունքները	

Կարող է ներկայացնել ՀՀ ՁՈՒ-ում տեղեկատվական անվտանգության հետ կապված հիմնախնդիրը, ռազմական ոլորտի պետական ու ծառայողական գաղտնիքների հնարավոր արտահոսքի վտանգը, դրա դեմ պայքարի ծևերը, եղանակներն ու միջոցները:	
Բովանդակությունը	
Ռազմական ոլորտի պետական և ծառայողական գաղտնիք. գաղտնի տվյալների արտահոսքի հիմնախնդիրը և կապի գաղտնիության ապահովումը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Զրույց «Տեղեկատվական անվտանգություն» թեմայով:	Հեռահաղորդակցություն Տեղեկատվական անվտանգություն Գաղտնի տվյալների արտահոսք
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա - Կարող է օգտվել համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից, ներկայացնել նյութը համակարգչային Power Point ծրագրով: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Կարող է ինտերնետի օտար լեզվով նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Հասարակագիտություն - Պետական և ծառայողական գաղտնիք, քրեական և վարչական պատասխանատվություն:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշչի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	

1,2,3,4,5,10,12,15,16,39,41,46,48	
Թեմա 7.1	
Հոգեբանական պաշտպանություն (2 ժամ)	
Նպատակը	
Պատկերացում կազմել տեղեկատվական-հոգեբանական պայքարի և հոգեբանական պատերազմի մասին, ծանոթանալ հոգեբանական ներգործության և հոգեբանական պաշտպանության տեսակներին, մեթոդներին ու ձևերին:	
Վերջնարդյունքները	
Պատկերացնում է, թե ինչ է տեղեկատվական-հոգեբանական պայքարը և հոգեբանական պատերազմը: Կարող է թվարկել հոգեբանական ներգործության և հոգեբանական պաշտպանության կարևոր տեսակներ, մեթոդներ ու ձևեր:	
Բովանդակությունը	
Հոգեբանական պաշտպանություն Տեղեկատվական-հոգեբանական պայքար: Հոգեբանական պատերազմ Հոգեբանական ներգործություն. տեսակները, մեթոդներն ու ձևերը Հոգեբանական պաշտպանության ձևերը	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
Ուսումնական ֆիլմի դիտում տվյալ թեմայով:	Տեղեկատվական-հոգեբանական

	պայքար Հոգեբանական պատերազմ Հոգեբանական ներգործություն Հոգեբանական պաշտպանություն
Միջառարկայական կապեր	
Ինֆորմատիկա - Կարող է օգտվել համակարգչից և ինտերնետի տեղեկատվական աղբյուրներից, ներկայացնել նյութը համակարգչային Power Point ծրագրով: Ռուսերեն (այլ օտար լեզու) - Կարող է ինտերնետի օտար լեզվով նյութը հասկանալ, թարգմանել հայերեն: Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ: Հայոց պատմություն, համաշխարհային պատմություն - Ծանոթ է տարբեր ժամանակների պատերազմներում հոգեբանական ներգործության ձևերին ու մեթոդներին:	
Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ	
33,34,36,39,46,48	
Թեմա 8.1.	
Կենսական կարևոր օրգանների գործունեության խանգարումներ: ԱՕ (4 ժամ)	
Նպատակը	

Կարողանալ ստուգել տուժածի մոտ կենսական կարևոր օրգանների հնարավոր խանգարումները և, անհրաժեշտության դեպքում, ցուցաբերել ԱՕ:	
Վերջնարդյունքները	
Կարող է ստուգել տուժածի մոտ գիտակցության առկայությունը, բերել նրան գիտակցության: Հնարավորության դեպքում բերել նրան կողքի ապահովության դիրքի (ԿԱԴ)՝ հետագայում շնչառության խցանում թույլ չտալու համար: Կարող է ստուգել տուժածի մոտ շնչառության առկայությունը և, անհրաժեշտության դեպքում, վերացնել շնչառության խցանումը: Կարող է ստուգել տուժածի մոտ սրտի աշխատանքը և սրտի կանգի դեպքում իրականացնել ԱՕ:	
Բովանդակությունը	
Կենսական կարևոր օրգանների գործունեության խանգարումներ: ԱՕ Գիտակցության խանգարումներ: ԱՕ. անգիտակից տուժածին կողքի ապահովության դիրքի (ԿԱԴ) բերելը Շնչուղիների խցանում: Շնչառության կանգ: ԱՕ Սրտանոթային հիվանդությունների նշանները: Սրտի կանգ: ԱՕ	
Գործնական աշխատանքներ	Ընդհանրական գաղափարներ
1. Ստուգել պայմանական տուժածի մոտ կենսական կարևոր օրգանների աշխատանքը:	Գիտակցություն Շնչառություն Սրտանոթային համակարգի աշխատանք
Միջառարկայական կապեր	

Հայոց լեզու - Կարող է նյութը ներկայացնել համակարգված, իր մտքերն արտահայտել գրագետ, տրամաբանված և համոզիչ:

Կենսաբանություն - Գիտակցություն: Շնչառություն: Սրտի աշխատանք: Արյունատար համակարգ: Շոկ:

Կապը Հանրակրթության չափորոշի ավագ դպրոցի վերջնարդյունքների հետ

2,15,39,46,48